

MİMAR SİNAN

5. Türk Masonluğunun Nüfus
Coğrafyası ..... Nail GÜRELİ
19. Mavi Localar Üzerine ..... Fikret ÇELTİKÇİ
25. 1930 İntihabı ..... Okan BİLGÜTAY
29. Ortaçağ Taşyontanlarının
Bir Mesajı ..... Reşat ATABEK
43. Özgürlüğe Giden Yol ..... Cevad Memduh ALTAR
50. Ham Taş ..... Doğan SİNDİREN
56. İzcilik ve Masonluk ..... Tayfur TARHAN
67. Arşivimizden Belgeler ..... Suha UMUR
71. Ünlü Masonlar ..... Sahir ERMAN — Suha UMUR
78. Kıymetler ..... Raşid TEMEL
79. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

MAR SINAN

Gevşeme için, endişe etmeyin. İnançınız
sağlamdır, mutlaka başaracaksınız.

Şişli Yüce Kur'an, 2. Kat. 139

Kapak kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU

YENİLİK BASIMEVİ — TIPO — OFSET

Tel : 43 55 72 * İSTANBUL — 1 9 7 8

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarhi, çağdaş ve gerçekçi acıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına İmtiyaz sahibi : Nafiz EKEMEN

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

1978

Nuruzya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 29

5. Türk Masonluğunun Nüfus
Coğrafyası ..... Nall GÜRELİ
19. Mavi Localar Üzerine ..... Fikret ÇELTİKÇİ
25. 1930 İntihabatı ..... Okan BİLGÜTAY
29. Ortaçağ Taşyontanlarının
Bir Mesajı ..... Reşat ATABEK
43. Özgürlüğe Giden Yol ..... Cevad Memduh ALTAR
50. Ham Taş ..... Doğan SİNDİREN
56. İzclilik ve Masonluk ..... Tayfur TARHAN
67. Arşivimizden Belgeler ..... Suha UMUR
71. Ünlü Masonlar ..... Sahir ERMAN — Suha UMUR
78. Kıymetler ..... Raşid TEMEL
79. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

Pek Sayın Büyük Üstadımız Nafiz Z. EKEMEN, 23 Ağustos 1978 Çarşamba günü bir ameliyat geçirmiştir. Nekahat devresinde bulunan Büyük Üstadımızın sıhhati yerindedir.

Her zaman, bu sahilelerde bizi tenvir eden fakat bu defa mahrum kaldığımız «Mesaj»ına yeniden kavuşmayı temenni eder, Evrenin Ulu Mimarı'ndan kendisine acil şifalar dileriz.

Mimar Sinan

Türk Masonluğunun Nüfus Coğrafyası (Matrikül Hareketleri)

**«TÜRK MASONLARI ARASINDA TEKRİS, GAYRİ MUNTAZAMLIK
VE DEVAM KONUSUNDA BİR ARAŞTIRMA»**

Nail GÜRELi

Hepimiz Masonluğa girerken sınıandık. Bir takım yolculuklar yaptık. Çeşitli sorularla karşılaştık, hiç kuşkusuz bunları içtenlikle cevaplandırdık, bazı taahhütlerde bulunduk. Bu taahhütlerden biri de «devam» konusundaydı.

Masonluğun erdemden kaynaklanan ve özgür düşünceye yelken açan o engin ufkunda «devam» diye ufacık bir ada, kısa, kuru bir kavram vardı demek ki... Maddesel, fiziksel diyebileceğimiz bir koşul : Devam...

Soruşturma sırasında üç kez karşılaştığımız ve üç kez taahhüt ettiğimiz hususu hatırlayalım : Devam ve aidat hakkında bize gerekli bilgiler verildikten sonra, bunları yerine getirmeyi taahhüt ediyorduk. Devam Masonluğunun önemli bir unsuruydu.

Sonra gözlerimizi bu muhterem localarda nura açınca «devam» konusu yine karşımızdaydı. Ama bu defa görünüm değişmişti, boyut-

ları farklıydı. Belki düşündüğümüzden, taahhüt ettiğimizden farklı bir tabloyla karşılaşılırdık. Bir bakıma, devam konusu devamsızlık sorunu olarak karşımıza çıkıyordu.

Cevabını en sonunda araştırmak üzere, önce soruyu soralım ister seniz :

«Bir Masonun Mason kalması için devam şart mıdır, ya da tek şart mıdır?»

Soru, şöylece bir kenarda dursun, konuya girmeden önce, Türk Masonluğunun - deyim yerindeyse - nüfus coğrafyasına, demografik yapısına, ya da ritüelikle deyimle matrikül hareketlerine bir bakalım. Çünkü devamın ya da devamsızlığın fizik unsuru budur, demografik malzemesi budur.

Üstadı Muhterem bana bir konuşma hazırlama görevi verdiği zaman, ben belki biraz da mesleğimin etkisiyle, şimdiye dek gerçekleştirilmiş memiş bir araştırma konusu seçtim. «Türk Masonları arasında eriş-tirme, gayri muntazamlık ve devam konusunda bir araştırma» yapmayı tasarladım, başlığına da «Türk Masonluğunun Coğrafyası» ya da «Matrikül Hareketleri» dedim. İşte bu bakımdan, sizlere renkli, ilginç bir konuşma yerine, kuru ve bir takım rakamlarla sıkıcı olma tehlikesini beraberinde taşıyan iddiasız bir araştırma sunmaya çalışacağım. Hemen belirtmeliyim ki, bu, kesin ve objektif rakamlara bir bölümüyle istatistik bilgilerine dayanan bir araştırma değildir. Böyle bir araştırma yapacak olanlar için çok kaba bir taslaktır. Böyle bir araştırma gereğini benimseyecek kardeşler için belki bir ilk adım olabilirse ne mutlu.

Kendini bilmek gibi irfan olmaz, deriz.

Kendimiz nedir? İnsan nedir? Ruh ve beden değil mi?

İşte bu araştırma, kendimizi bilmenin bir yönünü, deyim yerindeyse bedenini konu alıyor. Yani Masonluğunun son otuz yıldaki ve özellikle 1970'lerdeki bedeni, yapısı nedir?

Türk Masonluğu 1935 yılında girdiği uykudan uyanış yılı olan 1943'ten bu yana geçen son otuz yıl içinde nasıl bir yapısal oluşum izlemiştir?

Aslında, yapısal durumu saptamayı yalnızca demografik bir ölçü saymamak gerekir. Sağlıklı bir biçimde yapılacak böyle bir saptama

ile Masonluğun genel oluşumu içinde bugün geldiği yeri belirleme arasında da bir bağlantı kurulabilir. Rahatsızlıklar varsa teşhisi yapılabilir, ya da daha iyi olma isteği varsa yolu yöntemi bulunabilir.

Türkiye Büyük Locası 1970 yılı genel kuruluna sunulan Büyük Kurul raporunda «Masonluğumuzun daha dinamik ve memleket işlerine daha hayırlı bir hız içinde çalışmasını sağlamak» amacıyla kardeşler arasında bir anket yapılması için 1969 genel kurulunda alınan karar gereğince, anket fişlerinin hazırlanmakta olduğu bildiriliyor. Büyük Kurulun 1971 raporunda anket fişlerinin kardeşlere gönderildiği, sonucun genel kurula sunulacağı belirtiliyor. 1972 raporunda ise konuya yer verilmemesinden, söz konusu anketin sonuçlanmadığını anlıyoruz.

Ama gerçek şu ki; «Masonluğumuzun daha dinamik ve memleket işlerine daha hayırlı bir hız içinde çalışmasını sağlamak» ihtiyacı ortaya konulmuştur. Şimdi elbette bu araştırma «Masonluğumuzun daha dinamik ve memleket işlerine daha hayırlı bir hız içinde çalışmasını» sağlama yolunu yöntemini bulma iddiasında değildir, olamaz. Ben, bu «daha dinamik ve memleket işlerine daha hayırlı bir hız içinde» çalışması istenen bünyenin önce demografik yapısının saptanması konusunda bir araştırmaya satırbaşı açmak cür'etinde bulunuyorum, tabii ki hoşgörünüze sığınarak...

Önce ham taş, sonra keski ve çekiç görüşünden yola çıkıyorum.

Evet, ham taşımızın niteliği ve niceliği nedir?. Daha dinamik, yurt işlerine daha hayırlı bir çalışma için kaç kişiyiz, nice kişiyiz, ne zamanlarda, ne ölçüde bir aradayız, beraberiz?...

1948 yılından 29 Mart 1978'e kadar

5.839 tekrar

889 intizama dönüş, uyanma olarak Masonluğa toplam

6.728 katılma olmuştur. Buna karşılık eksilmelerin sayısı

1.530 gayri muntazam ilan edilme

555 istifa

774 ebedî meşrika intikal (ölüm) olmak üzere toplam

2.859 dur.

Aradaki fark : 6.728 giriş

2.859 ayrılış

3.869 bugünkü (29 Mart 1978) üye sayısını göster-

mektedir. Bu üyelerin 2.183'ü İstanbul vadisinde, 1.112'si Ankara vadisinde ve 574'ü de İzmir vadisindedir.

Rakamlara bir başka açıdan bakarsak, 30 yıl sonundaki 3.869 üye sayısına karşılık eksilmenin 2.859 oluşunun yüksek bir oran meydana getirdiğini söyleyebiliriz.

Böylesine yüksek oranda üye eksilmesinin, bir bakıma, Masonluğun kapalılık ilkesine de ters düştüğü akla gelebilir. Öyle ya, lokalde sınırlı açıklıktaki konferanslara karşı bile kuşkulu, hatta kapalı olan toplantı çağrılarını kapalı zarflarda göndermek gereğini duyan, toplumun baskısıyla daha bir dizi kapalılık ve suskunluk koşuluyla çevrili bulunan Masonluğa bir de bakıyorsunuz, bir yılda 115 kardeş dış dünyaya dönmüş... 151 yabancı da Masonluğun bir takım özellikleri hakkında bilgi sahibi olacak noktaya geldikten sonra Masonluğa girmeden ya da girmeden dışarda kalmış...

Bu oluşumları Masonluğun kapalılık ilkelerine aykırı bulmak belki bağnazlık, ya da tam tersine bir fantazi olarak karşılanabilir ama, her halde tümünden görmezlikten gelinecek hususlardan da olmamak gerekir.

Masonluktaki bu hızlı giriş-çıkış akımı neden ileri gelmektedir? Neyi göstermektedir?

Büyük Kurul'un 1975 yılı Genel Kuruluna sunulan 1974 çalışma raporunda, yıllık matrikül hareketleri belirtildikten sonra aynen şöyle deniyor :

«Bazı kardeşlerimizin sayımızı daha çok arttırmamız hususunda ileri sürdükleri temenniler, elbette takdire şayandır. Gönül ister ki, Türkiye'deki Masonların adedi şimdikine nisbetle kat kat yüksek olsun. Fakat bir nokta unutulmamalıdır : Türk Masonluğu yalnız dünya üzerinde intizamını kazanmakla kalmamış, gittikçe artan bir ölçüde temelleri sağlam bir kuruluş haline gelmişse, bu, sayı çokluğu ile değil, kalite üstünlüğü ile olmuştur ve daima da böyle olacaktır. Gayri muntazam veya müstafi olarak aramızdan ayrılanların adedi pek fazladır. Buradaki aksaklığı az adam almakta değil, aldığımız kimseleri evvela iyice tartmamızda, sonra da iyice yetiştirmemizde aramak iktiza eder. Gerçi, gayri muntazam ilan etmek de bir nevi tasfiyedir ve zaruret halinde ona da başvurulur, fakat bu tasfiyeyi tekristen önce yapmanın ne kadar daha iyi olduğu izaha muhtaç değildir.»

Bu ifade 1975 ve 1976 yıllarının çalışma raporlarında da aynı biçimde tekrarlanmaktadır. Bunu, üç yıl içinde Büyük Locanın bu uyarısını tekrara gerek göstermeyecek bir düzelme olmadığı şeklinde yorumlamak mümkündür.

1978'de durum

Gelelim içinde bulunduğumuz son yıla. 22 Nisan 1978'de toplanan Türkiye Büyük Locası Genel Kuruluna sunulan 1977 yılı çalışma raporunda matrikül hareketleri belirtildikten ve önceki yıllarda tekrarlanan uyarılara dikkat çekildikten sonra şunlar ekleniyor :

«Memleketimizdeki Masonların sayısının artması hepimizin arzudur, bundan hiç kimsenin şüphesi olamaz. Ancak üye sayısının artması kalite düşüklüğü pahasına olmamalı, alınacak hariciler iyi seçilmeli, haklarındaki tahkikat çok ciddi bir şekilde yapılmalıdır.

Bu seneki rakamlar geçen seneye nisbetle daha da düşündürücü olmuştur. Geçen sene 81 kişi gayri muntazam olarak aramızdan ayrılmışken bu sene gayri muntazamların sayısı 115'e yükselmiştir.

Adayın istememesi veya vazgeçmesi, Locanın sakıncalı bularak muameleyi durdurması, bizzat teklif sahibinin geri alması, skrütenin olumsuz çıkması v.s. gibi sebeplerle muamelesi durdurulan haricilerin sayısı da (151) çok yüksektir. Bunlar gösteriyor ki, Localarımız fazla harici almak istedikleri vakit, yeteri kadar titiz davranmak imkânını kaybediyorlar.

Yeni üye alabilmek için her Locanın belli bir kapasitesi vardır. Onun üstüne çıkarsa ciddi iş göremeyecek hale gelir. Muhterem Localarımızın bu noktaları gözönünde tutmaları temenniye şayandır.»

Evet, başkaca bir yorum eklemeden Türk Masonluğunun yapısına rakamlarla göz atmaya devam edelim. Ola ki, ilerde Masonluğun niteliği ve niceliği arasındaki ilinti açısından hareketle bir takım araştırmaya yapacak toplum-bilimci kardeşlerimize bazı rakamları ön hazırlık ya da bir taslak olarak sunmuş sayılabiliriz.

Şimdi sunacağım ve Büyük Loca bürosundan edinmiş olduğum rakamlar 1948 ile 1975 Eylül ayı sonunu kapsamaktadır.

TEKRİR EDİLENLERKN YAŞLARI

Bu ilk tabloda, tekrir edilen kardeşlerin yaş gruplarının bir dökümü yer almaktadır.

Vadisi	Toplam tekris sayısı	Yaş gruplarına göre tekris sayıları			
		20—30	31—40	41—50	51—
İstanbul	2.357	262	944	889	263
Ankara	1.948	163	745	779	261
İzmir	702	85	331	214	72
Toplam	5.007	510	2.020	1881	596

GAYRI MUNTAZAM İLÂN EDİLENLERİN YAŞLARI

Şimdi de gayri muntazam ilân edilen ve istifa edenlerin sayılarını Masonluğa giriş yaşlarına göre, aynı yaş grupları içinde inceleyelim.

Yaş grubu	Tekris	istifa	gayri muntazam	istifa ve g.m. toplamı
20—30	510 (% 10)	60 (% 14)	145 (% 11)	205 (% 12)
31—40	2020 (% 40)	195 (% 44)	550 (% 44)	745 (% 44)
41—50	1881 (% 38)	125 (% 28)	435 (% 35)	560 (% 33)
50—	596 (% 12)	60 (% 14)	125 (% 10)	185 (% 11)
Toplam	5.007 (%100)	440 (%100)	1255 (%100)	1.695 (%100)

Görülüyor ki, yüzde 44 oranıyla en yüksek gayri muntazam ve istifa 31-40 yaşları arasında Masonluğa girenlerde görülüyor. Bu yaş grubunun tüm tekrisler içindeki oranı ise yüzde 41.

Şimdi bir de gayri muntazam ilân edilen ve istifa edenlerin Masonik yaşlarına bakalım.

Masonik yaşı	istifa	gayri muntazam	toplamı
1 yıldan az	13 (% 3)	5 (% 0.4)	18
1—2 yıl arası	25 (% 6)	35 (% 2.8)	60
3—5 yıl arası	91 (%20)	315 (% 25.1)	406
6—10 yıl arası	161 (%37)	485 (% 38.6)	546
11 yıldan fazla	150 (%34)	415 (%33.31)	565
Toplam	440	1.255	1.695

Görüldüğü gibi, Masonik yaş ilerledikçe Masonluktan ayrılma sayısında da bir artış oluyor, ancak bu artış onbirinci yıldan sonra azalmaya başlıyor.

Hoşgörünüze ve Masonluğun özgür düşünce anlayışına dayanarak, doğru ya da yanlış, burada bir yorum-gözlem yapmak istiyorum, ya da yine bir soru aklıma geliyor; bir düşünce kırıntısı...

Masonluk ölküsü evrensel insanlığın içinde yüzyıllara dayanarak geliyor da kimi insanın içinde niçin bir ömür bile sürmüyor? Masonluk açısından insanoğlu ile insan arasındaki bu çelişki niye? Yoksa biz, yüz yıllardır yaşayan Masonluk ölküsünü yüreklerinde ve yaşantılarında sürdürecektir insanları seçmekte mi yanılığa düşüyoruz?

Gayri muntazam ilân edilen ve istifa edenlerin Masonik yaşlarındaki yükselen eğriyi Masonik derecelerinde de görüyoruz:

	İstifa edenlerin bu tarihteki dereceleri	Gayri muntazam ilân edilenlerin butarihteki derecelerine göre sayısı
1. Derece	75 (% 17)	350 (% 28)
2. Derece	55 (% 13)	215 (% 17)
3. Derece	310 (% 70)	690 (% 55)
	440	1255

MESLEK GRUPLARINA GÖRE MATRİKUL HAREKETLERİ

Bu kez de matrikül hareketlerini meslek gruplarına göre inceleyeceğiz. Önce Masonluğa katılanların tekeris sırasındaki mesleklerine bakalım :

Vadisi	Tekeris	D. Memuru	Özel S. Memuru (banka, şirket)	Serbest Meslek (Dr. Av. Muhasebeci)	Tüccar Sanayici	Öğrenci	Emekli
İstanbul	2.357	545	665	520	476	23	48
Ankara	1.948	1171	277	293	117	21	69
İzmir	702	199	203	171	114	3	12
Toplam	5.007	1915	1.145	984	707	47	129

Toplam olarak bakarsak birinci sırayı 1915 sayısı ile Devlet Memurları tutuyor ve bunda da Ankara vadisi başta geliyor. Olağan sayılması gereken bir olgu...

Banka ve şirketlerde çalışanlar 1.145 sayısı ile ikinci sırada; avukat, doktor, serbest müşavir gibi serbest meslek sahipleri 984 ile üçüncü

sırada yer alıyor, bu grubu 707 ile tüccar ve sanayiciler izliyor. Öğrenciler yalnızca 47 erişirme ile en ufak grubu oluşturuyor.

Şimdi de gayri muntazam ilân edilenlerin ve istifa edenlerin aynı meslek gruplarına göre bir dökümünü yapalım :

Meslek	İstifalar	Gayri muntazamlar	Toplam	Tekris
Devlet Memuru	150 (% 34)	700 (% 55,8)	850	1.915 (% 40)
Banka, şirket m.	90 (% 21)	190 (% 15,1)	280	1.145 (% 23)
Serbest meslekli	105 (% 24)	236 (% 18,8)	341	984 (% 20)
Tüccar, sanayici	80 (% 18)	103 (% 8,2)	183	707 (% 14)
Öğrenci	5 (% 1)	6 (% 0,5)	11	47 (% 1)
Emekli	10 (% 2)	20 (% 1,6)	30	129 (% 2)
Toplam	440	1.255	1.695	5.007

Gayri muntazam ilân edilenler arasında yüzde 55,8 ile, istifa edenler arasında da yüzde 34 ile devlet memurları başta geliyor, ikinci sırada ise serbest meslek sahipleri yer alıyor.

Devlet memurlarının Ankara vadisinde çoğunlukta bulunmasının olağanlığı gibi, bir başka olağan olgu da yukarıdaki tabloda şöyle dikkati çekiyor: Tüccar ve sanayiciler grubunda istifa edenlerin oranı yüzde 18 iken gayri muntazam ilân edilenlerin oranı yüzde 8. Gayri muntazamlık genellikle parasal yükümlülükleri yerine getirmeme koşuluna dayandığına göre, bu meslek grubunda gayri muntazamlığın azlığı, bu koşula ve bu meslek grubunun özelliğine uygun düşüyor.

Gayri muntazam ilân edilenlerin ve istifa edenlerin **vadilere göre dağılımı** ise tekrislerle karşılaştırmalı olarak şöyle :

Vadisi	Tekris	Uyanma	İstifa	Gayri muntazam
İstanbul	2357 (% 47)	615 (% 76)	260 (% 59)	449 (% 36)
Ankara	1948 (% 39)	108 (% 13)	70 (% 16)	714 (% 57)
İzmir	702 (% 14)	84 (% 11)	110 (% 25)	92 (% 7)

İzmir vadisinde Ephesus Muhterem Locasından Amerika'ya giden 36 üyenin istifası ve 41 üyenin gayri muntazam ilanı, İstanbul vadisinde Hakikat Muhterem Locasından Yunanistan'a giden 62 üyenin istifası ve 10 üyenin gayri muntazam ilanı, Hulus Muhterem Locasından 38 üyenin istifası yukarıdaki tabloya ve öteki tablolara alınmamıştır.

LOCALARA GÖRE TEKRİSLERİN YAŞ VE MESLEK GRUPLARI

Şimdi bir saptama yapmak istiyorum. Aşağıdaki uzun listelerde her üç vadideki muhterem localarda 1948'den (ki ilk tekris 1952'de yapılmıştır) 1975 Eylülüne kadar tekrisi yapılanların ayrı ayrı yaş grupları ve mesleklerinin dökümü, muhterem localarına göre ve onar yıllık dönemlere ayrılarak yer alıyor.

Bu listelerden bazı özelliklere dikkati çekmek isterim. Örneğin, meslek ve yaş gruplarına göre özellik gösteren muhterem locaları olup olmadığı sorusu akla gelebilir.

Tekrislerin meslek gruplarına baktığımızda en çok devlet memuru alan muhterem locaların Ankara vadisinde olduğunu bir başka tabloda toplam halinde görmüştük. Yükseliş Muhterem Locası 245, Doğuş Muhterem Locası 189 ve Uyanış Muhterem Locaları 186 devlet memurunu kardeşlik zincirine eklemişler, İstanbul vadisinde ise Ülkü Muhterem Locası 63 devlet memuruyla başta geliyor, onu 57 ile Sevgi Muhterem Locası izliyor.

1961'de kurulan Hümanitas Muhterem Locası ise 1975 Eylülüne kadar hiç devlet memuru erdirmemiş tek loca özelliğini taşıyor (1971'den sonra kurulanlar dışında).

Banka ve özel şirketlerde çalışanlar arasında en fazla tekrisi 62 kardeş ile İstanbul vadisinde Hürriyet Muhterem Locası yapmış, onu aynı vadede 52 ile Kültür Muhterem Locası, 51 ile Ankara vadisinde Doğuş Muhterem Locası izliyor.

Doktor, avukat, serbest mâli müşavir gibi serbest meslek sahiplerini alan locaların başında 52'şer tekrisle Ankara vadisinde Uyanış Muhterem Locasıyla İstanbul vadisinde Kardeşlik Muhterem Locası geliyor.

Tüccar ve sanayici tekrisinde 1961 yılında İstanbul vadisinde kurulan Hümanitas Muhterem Locası 54 erdirmeye başta geliyor, ki aynı muhterem Locaların hiç devlet memuru tekris etmediğini yukarıda görmüştük. İkinci sırada, 1948'de kurulan İstanbul vadisindeki Hürriyet Muhterem Locası 52 sanayici ve tüccar kardeşle yer alıyor.

Yirmibeş yılda (1952-1975) alınan 47 öğrenciden en çoğu, yedisi İstanbul vadisinde Rumca çalışan Hulus Muhterem Locasında tekris edilmiş. Bunu 6 ile Kardeşlik, beşer ile Müsavvat, Hakikat ve Ankara vadisinde Doğuş Muhterem Locaları izliyor.

En çok emekli tekrim etme özelliği ise Ankara vadisindeki localarda... Yükseliş ve Uyanış Muhterem Locaları 15'er emekli adayı nura kavuşturmuş bulunuyorlar.

YILLARA GÖRE MESLEKLER ÜZERİNDE BİR GÖZLEM

Dikkat çeken bir başka nokta da, yıllar ortalaması alındığında, devlet memurlarıyla özel kuruluşlarda çalışanların gelişinde zamanla bir duraklama, hattâ yer yer gerileme olduğudur. Buna karşılık sanayici ve tüccar meslek grubunda aynı gerileme ve duraklama görülmemektedir.

Memurların girişi azalırken, gayri muntazam ilân edilen ve istifa edenler arasındaki oranın da en yüksek derecede (yüzde 51 ile) yine memurlarda olduğunu hatırlatabiliriz.

Bu arada bir noktayı daha hatırlayabiliriz.

Zaman zaman kendi aramızdaki görüşmeleri anımsayalım.

Şöyle diyenlerimiz var:

«Acaba yıldan yıla giriş aidatlarının ve yıllık aidatların artması, orta gelirliilerin Masonluğa girişini ve Masonluklarını sürdürmelerini güçleştirici bir neden midir? Gitgide Masonluk belirli ve Türkiye koşullarına göre oldukça üst düzeyde bir parasal olanağa sahip kişilerin girme şansı yüksek olan bir kuruluş haline mi gelmektedir?»

Bunu tabii ki, bir hüküm değil, bir soru olarak ortaya koyuyorum. Yurkardan beri özetlediğim sayıların akla getirebileceği bir soru olarak...

Ve yine pek doğaldır ki, bu soru, yalnız maddî ya da demografik yönü kapsayan bir sorudur.

Bir de işin düşünsel yönü, geleneksel bir deyimle «fikirî yanı» var. Yani diyebiliriz ki, bu azalma, ya da meslek grupları arasındaki bu kayma, bu değişme yalnız maddî nedenlerden mi ileri gelmektedir?

Masonluğun Türkiyedeki uygulaması ve yansması da bu demografik hareketlerin (ki olumsuz buluyoruz bu hareketleri: Çok gayri muntazam ilânı oluyor, çok istifa oluyor, çok devamsızlık oluyor, tekristen önce gerekli titizlik gösterilmiyor v.b. diyoruz), işte bu demografik hareketlerin nedeninde fikirî yönün de etkisi yok mudur?

Bu da bir soru elbet!..

Şimdi iki soruyu birleştirerek, bir başka soru ortaya koyabiliriz.

«Tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan çıkar?» tekerlemesine benzer bir soru bu... Tekerlemeyi bir yana bırakıp, bu çok duyarlı noktayı şöyle sorulaştırabiliriz :

Giriş hareketlerini maddesel etkenlerin etkilemesiyle, düşünsel yapıda ve kişisel amaçta oluşan değişikliğin yansıması mı ilgiyi azaltıyor (gayri muntazamlık, istifa, devamsızlık gibi sonuçları doğuruyor); yoksa düşünsel yapının, dinamizmi ve yurt hayrına işleri gerektiği hızda -zaten- sağlayamamış olması ve bu yolda ciddî, etken bir çaba gösterilmemesi mi bu sonucu doğuruyor?

İşte; tavuk mu yumurtadan çıkıyor, yumurta mı tavuktan çıkıyor?

Yoksa biz bir kısır döngü içinde miyiz?

That is a question« Soru bu!.. Sadece soru... Hem de subjektif kabul edilebilecek bir soru... Ayrıca, sorulmaya değer mi? Nedenlerini araştırmak gerekli mi, değil mi? Bütün bunların değerlendirilmesi elbette benim ve bu düzeyde araştırma taslağının haddi değil!..

LOCALARA GÖRE YAŞ GRUPLARI

Biz yine tablolara ve rakamlara dönelim. Yukarıdaki tablodaki elde edilen kardeşlerin onar yıllık dönemlere ve localara göre yaş grupları da yer alıyordu. O bölümden de kısa bir özeti dikkatlerinize sunmak isterim.

Ülkü Muhterem Locası 197 tekrisle en çok üye alan loca özelliğini taşıyor, kendisini 188 tekrisle Hürriyet Muhterem Locası, 187 tekrisle Kardeşlik Muhterem Locası izliyor. Kuruluş yılı 1952'lere, 1950'lere uzanan localar arasında Libertas Muhterem Locası 41 tekrisle en az üye alan locaların önünde geliyor.

20-30 yaş grubunda en çok tekris yapan 29 üye ile Kardeşlik Muhterem Locası; 24 tekrisle Müsavat Muhterem Locası ikinci sırada, fakat tüm tekrisleri 86 olduğuna göre, gençleri almada oran bakımından ilk sıra Müsavat Muhterem Locasında bulunuyor. Bu Muhterem Locanın 31-40 yaş grubundaki tekris oranı da yüksek: 31-40 yaş grubunda 32 adayı kardeşlik zincirine katmış. 1957 kuruluşlu olan ve 1975 Eylülüne kadar 34 tekris yapan Delta Muhterem Locasının yeni

kardeşlerinden 15'i 31-40 yaş grubunda olduğuna göre, bu gruptaki yüzdesi hayli yüksek.. Hürriyet Muhterem Locası da 31-40 yaş grubunda 87 yeni kardeşle en çok tekrisi yapan loca özelliği taşıyor.

41-50 yaş grubunda en fazla tekris sayısı 89 ile Ülkü Muhterem Locasında. Toplam 34 tekris yapan Delta Muhterem Locası ise 41-50 yaş grubunda 17 tekrisle yüzde 50 oranıyla birinci sırada..

51'den yukarı yaş grubundaki en yüksek tekris sayısı, 178 toplam tekristen 25'i ile Kültür Muhterem Locasında. Oran olarak ise, toplam 80 tekristen 16'sıyla Sadık Dostlar Muhterem Locası 51'den yukarı yaş grubunda ön sırayı alıyor.

Bu örnekler İstanbul vadisindeki muhterem localardan alınmıştır. Ankara ve İzmir vadisinde de yüzdeler aşağı yukarı aynı oranlar içinde değişmektedir. Bu vadilerdeki muhterem locaların tekrislerineki yaş ve meslek grupları da tümüyle yukarıdaki listede yer almaktadır.

DÖNEMLERE GÖRE GİRİŞ YOĞUNLUĞU

Bu kez de, tekrislerin baştan bu yana onar yıllık dönemlere göre izlediği seyre bir bakalım :

Vadisi	1950-1960	1961-1970	1971-1975 (Eylül)	Toplam
İstanbul	788 (% 33,44)	971 (% 41,2)	598 (% 25,4)	2357
Ankara	802 (% 41,2)	686 (% 35,2)	460 (% 23,6)	1948
İzmir	304 (% 43,3)	207 (% 29,5)	191 (% 27,2)	702
Toplam	1.894 (% 37,8)	1.864 (% 37,2)	1.249 (% 25,0)	5.007

1971 - 1975 Eylül dönemindeki 1.249 tekris sayısına, Eylül 1975'ten 1978 Mart sonuna kadar ikibuçuk yıllık devredeki 832 tekrisi de eklersek, son sekiz yılda 2.081 yeni kardeşin Masonluğa katıldığını görürüz. Demek ki, bu hızla onuncu yılın sonuna kadar 3 bin yeni üye sayısına yaklaşmak olası... Birinci ve ikinci onar yıllık dönemlerde bu sayı 1.800 dolaylarında iken, üçüncü on yıllık dönemde 3 bine yaklaşması, öncelikle memnurluk vericidir, hatta bu sayı az bile buluna bilir.

Ancak, bir yandan çoğalıp bir yandan eksiliyoruz. Bir yandan on yılda 3 bin yeni üyeyi hesap ederken, öte yandan otuz yıllık tekrislerin sonunda elde 3.869 kardeş kaldığını görüyoruz.

Bu rakamlar, bu durum düşündürücü olmalıdır. İşte, burada yine Büyükşehir Kurulun raporundaki görüşe geliyoruz: Tekliften ve tekrardan önce çok sıkı bir eleme.

LOCA DURUMU

Bazı rakamlarla Türk Masonluğunun yapısını kısaca belirlemeye çalıştığımız göre, locaların durumuna da değinelim.

1978'de 32'si İstanbul'da, 17'si Ankara'da, 8'i İzmir'de, biri Manisa'da ve biri de Bursa'da olmak üzere 59 muhterem loca bulunuyor (*).

Vadilerdeki localar ve kuruluş tarihleri şöyledir :

İstanbul		
Loca Numarası		
1	İdeal	1948
2	Kültür	10.4.1948
3	Ülkü	22.5.1948
6	Kardeşlik	20.5.1948
7	Hürriyet	23.8.1948
9	Atlas	9.6.1948
8	Sevgi	7.7.1948
11	Müsavat	26.11.1950
17	Libertas	29.11.1952
18	Hakikat	17.6.1953
19	Ahenk	23.5.1954
20	Fazilet	23.5.1954
28	Erenler	17.4.1957
29	Delta	10.6.1957
30	Sadık Dostlar	29.12.1958
31	Ülke	14.1.1959
32	Şefkat	29.5.1959
33	Hümanitas	6.9.1961
34	Hulus	25.10.1961
35	Freedom	18.12.1961
37	Devrim	1.12.1962
40	Pınar	27.5.1965
41	Sevenler	11.6.1965
44	Hisar	9.4.1966
48	Üçgen	29.1.1971
49	Üçşık	24.2.1971
52	Gün	24.1.1975
53	Özlem	25.1.1975
54	Başak	20.3.1975
55	İrem	13.6.1975
57	Evren	14.1.1977
58	Piramit	19.1.1977
Ankara		
Loca Numarası		
5	Uyanış	12.7.1948
10	Doğuş	14.2.1949
12	Yükseliş	24.6.1950
14	İnanış	29.11.1951
15	Bilgi	7.10.1951
21	Barış	25.12.1954
22	Dikmen	25.12.1954

(*) 11 Mart 1978'de kurulan Manisa Muhterem Locası başlangıçta İzmir'de çalışmaktadır. Bursa'daki Nilüfer Muhterem Locası da 6 Mayıs 1978'de çalışmaya başladı.

27	Yıldız	30.5.1956	16	Promethee	9.6.1952
36	Çankaya	23.12.1961	23	Kemal	5.10.1955
38	Arayış	19.1.1964	24	Gönül	1.10.1955
39	Üçgül	19.1.1964	25	Irfan	1.10.1955
45	Ahiler	5.6.1969	26	Ümit	1.10.1955
46	Çağ	22.11.1969	42	Ephesus	28.5.1965
50	Gönül Mimarları	1.3.1971	47	Eylem	23.3.1970
51	Eşitlik	3.6.1972			
56	Ankara	27.2.1976			
59	Yunus Emre	9.4.1977			

Izmir

Loca Numarası

4	Izmir	
13	Nur	31.12.1952

Manisa

Loca Numarası

61	Manisa	11.3.1978
----	--------	-----------

Bursa

Loca Numarası

60	Nilüfer	6.5.1978
----	---------	----------

Son dokuz yılda kurulan loca sayısı 17'dir. Otuz yıla göre oranlanırsa, son yıllarda yeni loca kuruluşunda da artış olduğu görülür.

Ama gelin, görün ki, localar arttığı halde üye sayısı niçin kararlı ve sağlıklı bir biçimde artmaz. Yıllar yılı gayri muntazamlık ve istifa bir önemli ölçüde niçin sürüp gider? Devamsızlık niçin bir sorun olmaktadır?

Mavi Localar Üzerine

Düzenli sayılan masonlukta mavi locaların oluşturdukları ve büyük loca adını alan birliğin vücuda getirdiği kudretin üstünde veya ona eşit başka hiç bir masonik kudret yoktur. Bunu her mason bilir. Bu gerçek düzenli her büyük locanın tüzük veya yönetmeliklerinde açıkça belirtilir. Mason otoriteleri bu gerçeği yazılarıyla, sözleriyle pek çok kez açıklamışlardır. Türkiye'de de bu hususta uzun yıllar süren tartışmalar yapılmış, bir çok ünlü kardeşlerimizin bu konuda değişik fikir ve görüşleri ortaya konmuş ve sonunda mavi locaların kayıtsız şartsız üstünlüğü

kabul edilmiş ve bu tartışmalar son bulmuştur.

Böyle olmakla beraber, son zamanlarda bir çok değerli biraderimizin bu hakikati bilmediklerini veya unutmuş göründüklerini hissetmekteyiz. Mavi localardan ayrı olarak kurulmuş yüksek dereceli diye adlandırılan atelyelerin mevcudiyeti dolayısıyla bazı kardeşlerimizin zihinlerinde bir takım sorular belirmekte ve sözü edilen bu «yüksek dereceli» atelyelerin şu ve ya bu kademesinde sembolik masonluğun idaresinde etkili olabilecek çalışmalar yapıldığı

ve Büyük Locanın masonik esaslar bakımından alacağı muhtemel kararlarını biçimlendirebileceği fikri doğmaktadır.

Halbuki her masonun kesinlikle bilmesi gereken bir husus şudur: Memleketimizde mavi locaların yanında ve bu locaların üstat masonları tarafından örgütlenmiş olan Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti atelyelerinin herhangi birinde sembolik masonluğun ne idarî ne de ritüelik konularında etkili olabilecek herhangi bir karar alınamaz, tüzük veya ritüeller üzerinde etkili olabilecek bir davranışta bulunamaz.

Akıllı, uslu kişilerin böyle bir girişimde bulunmalarına imkân olabilir mi? Öyleyse böyle bir his nereden doğmaktadır? Böyle bir his, kanaat veya inanç haline dönüşürse, yıllar boyu masonluk yararına sürdürülmüş çalışmalar sonunda bu gün elde edilmiş olan mutlu düzen hali ne olur?

Tarihî gelişmeleri iyi hatırlamamız gerekir. Bu suretle bu sorulara kolayca yanıt bulabiliriz.

Önce düzenli masonlukta hepimizin bildiği ve kesin şekilde kabullendiği düzenli masonluk esaslarını kısa bir özet halinde hatırlamakta yarar vardır. Bunları altı paragrafta belirtmeğe çalışacağız:

1 — Bir kimsenin mason olması için Anderson Nizamnamesinde belirtilen esaslara kayıtsız şartsız uyarak düzenli bir locada tekeris edilmesi gerekir.

2 — Düzenli bir loca daha önce düzenli olarak kabul edilen bir locada tekeris edilmiş en az yedi üstat masonun bir araya gelmesi ile kurulur.

3 — Bu suretle kurulan bir locanın daha önce kurulmuş düzenli sayılan bir büyük locadan patent almış olması gereklidir. (Düzenli büyük locaların teşkil ettikleri kardeşlik zincirinin ilk halkası, 1717 de kurulmuş olan en eski büyük loca olan İngiltere büyük locasına bağlanmış sayılır.)

4 — Herhangi bir ülkede düzenli sayılan bir büyük loca yok ise, bu ülkede mevcut düzenli üç loca birleşerek bir büyük loca kurulabilir.

5 — Bir ülkede düzenli sayılan bir büyük loca mevcut iken ikinci bir büyük loca kurulamaz.

6 — Bu kurallar uyarınca hiç bir loca veya bir büyük loca herhangi bir başka masonik kudretin ve özellikle herhangi bir süprem konseyin emrinde veya hiyemesinde bulundurulamaz veya böyle bir örgüt tarafından kurulmuş olamaz.

Türkiye'de uzun yıllar bu basit

ve çok mantıklı kurallara uyulmamış olduğunu biliyoruz. 1909 yılında Türkiye'de ilk defa kurulan millî büyük loca, yani bilinen adıyla «Meşriki Âzam» bağımsız bir örgüt iddiasına rağmen, aslında kendisinden kısa bir süre önce kurulmuş olan «Osmanlı Yüksek Şûrası» tarafından kurulan bir kaç loca ile bunlara katılan bir iki yabancı obediyan-sa bağlı loca tarafından örgütlenmiştir. Bu itibarla daha ilk anda düzensiz bir hal kabul edilmiş demektir. Bundan başka «Meşriki âsam» ile Osmanlı Yüksek Şûrası arasında akdedilen konkordatoya göre de Meşriki Âzam bu Süprem Konseyin hâmilîğini resmen kabul etmiş idi. Her ne kadar bu hâmilik o devrin localarınca pek önemsenmemiş ise de, locaların sütunlarını süsleyen bir çok saygıdeğer üstadın yüksek dereceli atelyelerinin birer üst kademe teşkil ettiği fikrine sıkı sıkıya bağlı olduklarından şüphe edilemez.

1935 yılından sonra Türkiye'de masonluğun kapatılması üzerine yüksek dereceli atelyeleri idare eden Yüksek Şûra kendisinin fesh edilmediğini ve memlekette masonluğun hakiki temsilcisi olduğunu kabul ediyordu. Bu görüşle mavi locaları gerektiğinde uyandırabileceğini sanıyordu. Nitekim ikinci Dünya Savaşının bitiminde beliren imkânlardan

yararlanarak 1939 yılında İdeal, Kültür ve Ülkü adıyla üç locanın kurulmasına ön ayak olmuştur.

Bu üç loca pek sürekli çalışma imkânı bulmuş değildir. Dernekler kanununda yapılan değişiklikler sayesinde mason localarının açılabilceği kanaati kesinleştiği sırada, İdeal Muh.: L.: sı 1947 de artık daha fazla beklemeye lüzum görmeyerek, bir haziran günü, merhum Mecdi Akasya B.: 'in Anadolu Hisardaki evinde, geleneklere uygun bir celse tertip ederek bir takım ön kararlar aldı. Merhum Dr. Orhan Tahsin B.: 'in başkanlığında yapılan ve bizim de hazır bulunduğumuz bu toplantıda herkes son derecede sevinçli ve mutlu idi. Sanki yeniden doğmuş gibi idik.

Resmen kurulmuş bir cemiyet yoktu ama, toplantıda bulunanlar için -ki hemen hepsi eski Necat Muh.: L.: 'nın eski üyeleri idi- artık gerekli işlemlerin en kısa zamanda yapılacağından kuşku kalmamıştı. Kabul edilen ilk kararlara göre İstanbulda yeni bir mason derneği ve Ankara ile İzmirde de birer şube kurulacaktı. Kısa bir süre sonra, 5 Şubat 1948 tarihinde Mecdi Akasya, Cevdet Hamdi Balım, Cemil Hamdi Balım, Muhip Nihat Kuran, Hazım Âtîf Kuyucak, Mustafa Hakkı Nalçacı ve Orhan Tahsin BB.: 'in müştereken imzaladıkları bir «beyanname»

ile «Türk Mason Derneği» adıyla bilinen yeni dernek kurulmuş oldu. Ankara ve İzmir'deki biraderler bölgelerindeki eski masonları birer birer arayarak kısa bir süre sonra şubelerini kurdular. Her üç bölgede kira ile tutulan apartıman dairelerinde çalışmalarına başlanmıştı. Uyandırılan her birader o derecede sevinçli ve mutlu idi ki, nasıl ne kimin tarafından uyandırıldıklarını araştırmayı akıllarından bile geçirmiyordu.

Çok geçmeden kardeşlerin dikkatini celselerin açılışında tekrarlanan bir söz çekmeğe başladı: «...Türkiye Süprem Konseyinden aldığım selahiyetle...» Yeni açılan localar merkezi İstanbul'da bulunan bir Büyük Mahfil'e bağlı olarak çalışıyordu. Kimsenin buna diyeceği yoktu. Fakat, bu büyük mahfil de Türkiye Yüksek Şûrasına bağlı bulunuyordu. Bu büyük mahfil'in nizamnamesinin birinci maddesi şöyle idi: «Türkiye Yüksek Şûrasına tabi İstanbul'da, Ankara'da ve İzmir'de teşekkül etmiş ve bundan sonra teşekkül edecek olan Remzi Mahfiller mürahasalarından müteşekkil Büyük Mahfil Gran-Loj namıyla Ma.'ni bir müessese kurulmuştur.» Nizamnamenin ikinci maddesi de şöyle idi: «Büyük Mahfil Türkiye Yüksek Şûrasına tabidir ve merkezi İstanbuldadır.» Müessese-

nin idaresi ile ilgili olarak nizamnamenin 18. ci maddesinde de şu hükme rastlıyoruz: «Büyük Mahfil eski ve kabul edilmiş İsk.: Ritinin ritüelleri, kanun ve nizamları ve Yüksek Şûraca alınmış ve alınacak prensip kararları müstesna olmak üzere Remzi Mahfillerin tesis ve seddine, idare ve inkişafına tealluk eden bütün kararları almağa ve icraya salahiyetlidir. **Yüksek Şûranın ancak muvafakatiyle hariçte Ma.'luğu temsil için Mürahas gönderilir.**»

Yukarıda kısaca belirttiğimiz düzenle ilgili kurallarla bu bağlılığın bağdaşmadığı açıkça bellidir. Böyle olmakla beraber düzensizliği belirtmeğe çalışan kardeşler fikirlerini kimseye anlatamıyordu. Yabancı memleketlere giden ve oradaki mason teşkilâtının nasıl bir yapıya sahip olduğunu görmüş olanları pek dinleyen olmuyordu. Localarda beyaz kordonlarla veya iki başlı kartallı bijularıyla Şarkı süsleyen ve kendilerine «Büyük» sıfatı eklenen sözlerle hitap edilmesinden hoşlanan üstatlar bu biraderlerin mütalaalarını «inşikak» yaratabilecek karakterde olduğunu pek hakimâne ve çoğu zaman füsunkâr ifadelerle belirtiyor ve kardeşlerin yüksek derecelere geçtiklerinde bu hususta daha bilgili olacaklarını ileri sürüyordu.

Bu «büyük» üstatların aslında hepsi değerli, masonluğa gerçekten hizmet etmiş, bu itibarla da bütün kardeşlerin sevgi ve saygısını kazanmış kimselerdi. Eski ve yeni, her mason kendilerini dikkat ve saygı ile dinliyordu, fakat hakikatın nerede olduğunu soranların sayısı gün geçtikçe artmakta idi. Hakikat, üstatların beyanlarından çok farklı idi ve dünyanın her köşesinde bu husus bir sorunun çıkması idi. Hiç bir ülkede Yüksek dereceli atelyelerin ve onların bağlı oldukları Yüksek Şûraların mavi localar ve onların bağlı bulunduğu büyük localar üzerinde en küçük bir etkisi görülmemekte idi. Büyük Localar hiç bir yerde başka hiç bir masonik örgütle otoritesini paylaşmaz. Yüksek dereceli atelyelerin ve bağlı oldukları örgütlerin, büyük locaların hiç bir işine, ne idarî bakımdan ne de ritüelî çalışmalarını üzerinde en küçük bir müdahalesi bahis konusu olamaz. Bu, o kadar kesindir ki, buna ters düşen büyük localar ve ona bağlı mavi localar masonik düzenin dışına çıkmış olurlar.

Mavi locaların üyeleri isterlerse yüksek dereceli atelyelerdeki çalışmalara katılmakta hürdürler. Büyük localar bu atelyelerin varlığını bilir ve onlara müsamaha gösterir. Onların çalışmaları-

na karışmaz ve hatta bu çalışmaların masonluk için yararlı olduğunu bilir. Türkiye'de de durum böyledir ve başka türlü bir tutum ve davranış ne Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasınınca ve ne de Türkiye Fikir ve Kültür Derneğince bahis konusu olabilir.

*

Güzel bir bina, sağlam bir yapı ne kadar düzenli ve ahenkli olursa olsun, zamanla ve çevrenin etkisiyle aşınma, yıpranma ve bozulma tehlikesiyle daima karşı karşıya kalabilir. Bu itibarla her güzel yapının sürekli bakıma ihtiyacı vardır. Amaçları ne kadar güzel ve muhkem olursa olsun, masonluğun da yapısında belirmesi muhtemel bozulmalara, aşınmalara karşı tedbirli olmak şarttır. Bu sayede, düzeni bozabilecek sapma ve saptırmalardan Türk masonluğunu korumak mümkün olabilir. 1955 yıllarında başlayan çabalar sonunda 1968 yılında kesin bir şekilde kurulmuş olan düzenin korunması Türk masonlarının ilk ve önde gelen görevidir.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti atelyelerinde masonluğun tarihi, sembolizmi ve lejandları araştırılır ve incelenir. Fakat unutmamak gerekirkî, masonluk mavi localarda öğrenilir, geliştirilir,

yaşanır ve uygulanır. Mavi localar olmazsa, yüksek dereceli atelyeler de olamaz. Buna mukabil, sözü geçen atelyeler yokken de mavi localar vardı, onlar olmasa da var olurlar. Bu hususta hiç bir üstadın ve diğer kardeşlerin kuşkuya düşmemesi

Güzel bir bina, süzüm bir yapı ne kadar önemli ve önemli olmasa da, tamamı ve çevresinin etkisiyle aşınma, yıpranma ve bozulma tehlikesiyle daima karşı karşıya kalabilir. Bu itibarla her güzel yapının süzüm bina olması gerekir. Amaçları ne kadar güzel ve mükemmel olsun, masrafların da yapının değerli mühtemmel bozulmalarına karşı tedbirli olmak şarttır. Bu sayede, uzun süreli bakım ve onarım işlemlerinden Türk masonluğunu korumak mümkün olabilir. 1955 yılında başlayan çalışmalarımızda 1988 yılında kesin bir karar almış olan düzenli çalışmalarımızla Türk masonlarının geleceğini garanti altına almış olacağız.

Mavi locaların yüksek dereceli atelyelerinde masrafların etkili ve etkili çalışmaların yapılması için büyük bir önem vardır. Bu itibarla, her güzel yapının süzüm bina olması gerekir. Amaçları ne kadar güzel ve mükemmel olsun, masrafların da yapının değerli mühtemmel bozulmalarına karşı tedbirli olmak şarttır. Bu sayede, uzun süreli bakım ve onarım işlemlerinden Türk masonluğunu korumak mümkün olabilir. 1955 yılında başlayan çalışmalarımızda 1988 yılında kesin bir karar almış olan düzenli çalışmalarımızla Türk masonlarının geleceğini garanti altına almış olacağız.

ve mavi locaların, görünmeyen, meçhul üstler tarafından yönetildiği zehabına kapılmamaları gerekir. E.U.M. cümlemizi böyle bir karniyaya saplanıp kalmaktan korusun!

bu lokal faaliyetleri nerede, ne zaman, ne kadar, neyle, kimler tarafından yapılacağı, ne kadar önemli ve önemli olmasa da, tamamı ve çevresinin etkisiyle aşınma, yıpranma ve bozulma tehlikesiyle daima karşı karşıya kalabilir. Bu itibarla her güzel yapının süzüm bina olması gerekir. Amaçları ne kadar güzel ve mükemmel olsun, masrafların da yapının değerli mühtemmel bozulmalarına karşı tedbirli olmak şarttır. Bu sayede, uzun süreli bakım ve onarım işlemlerinden Türk masonluğunu korumak mümkün olabilir. 1955 yılında başlayan çalışmalarımızda 1988 yılında kesin bir karar almış olan düzenli çalışmalarımızla Türk masonlarının geleceğini garanti altına almış olacağız.

Mavi locaların yüksek dereceli atelyelerinde masrafların etkili ve etkili çalışmaların yapılması için büyük bir önem vardır. Bu itibarla, her güzel yapının süzüm bina olması gerekir. Amaçları ne kadar güzel ve mükemmel olsun, masrafların da yapının değerli mühtemmel bozulmalarına karşı tedbirli olmak şarttır. Bu sayede, uzun süreli bakım ve onarım işlemlerinden Türk masonluğunu korumak mümkün olabilir. 1955 yılında başlayan çalışmalarımızda 1988 yılında kesin bir karar almış olan düzenli çalışmalarımızla Türk masonlarının geleceğini garanti altına almış olacağız.

1930 intihabatı

Okan BİLGÜTAY

Masonluk, bilgisi mahdut muhitlerde ve hele Doğu memleketlerinde halk tarafından hayli tecessüs çeken, esrarlı bir mevzu olarak telâk ki olunur. Bunun yanlış birşey olduğu meydandadır; ama yine de bir vakıdır.

Bu tecessüs zaman aleyhtarlığa, zaman zaman da baskıya dönüşür ve politikacıların, devleti idare edenlerin, masonluk âlemine çeşitli şekillerle müdahale etme, işlerine karışma istekleri artar. Maalesef bu isteklerin çok seyrekte olsa muvaffak oldukları görül-müştür. Meselâ Masonluk tarihinde nadir de olsa hariçten gelen emirle seçilen veya tâyin edilen Büyük Üstat isimlerine rastlamak mümkündür. Türk Masonluğuda böyle bir hâdiseye tanık olmuş fa-kat Masonluğun her zaman yol gösteren ışığı olan AKIL çok kısa bir sürede, o zamanki tabiriyle «1930 intihabat Buhranını» halletmiştir.

Olay : Türkiye Yüksek Şûrası (Şûra-yı Âli-i Osmani)nin 9 temmuz 1909 tarihinde kurduğu Türkiye Büyük Locası (Türkiye Büyük Maş- rık-ı)nın Büyük üstat ve Büyük daimi hey'et seçimleri, üçer senelik devreler için yapıldı. 1930-1933 seneleri arasını kapsayan sekizinci devre seçimi için 1. Ağustos. 1930 tarihinde Büyük Loca delegeleri.

bir sene evvel satın alınan Nur-u Ziya sokağındaki yeni Lokalde toplanılır. O tarihe kadar olan seçimlerde teamül icabı, delegeler narıncinde ve en kıdemli mason toplantıyı idare ederdi. Bu sebeple delegeler dışında en kıdemli mason Hakkı Şinasi birader bu toplantıyı reislik etmiştir. Hakkı Şinasi birader harici âlemde Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul mutemedi yani Parti Reisi görevini yapmaktaydı. Bu birader, ritüelik merasime lüzum görmeden celseyi açmıştır. Bu arada (Bu devre için tensibe iktiran eden namzet listesidir.) başlıklı bir listenin delegeler arasında dağıtılmasına teşebbüs edilmiş ve bu hareket serbestçe reylerini kullanmak itiyadında olan delegeler arasında asabiyet uyandırmıştır. Hakkı Şinasi birader bu listeyi kastederek ve delegelere hitaben (Hükümet Mason Cemiyetini tanımıyor, Türk Yükseltme Cemiyetini tanıyor, bizde ancak Türk Yükseltme Cemiyeti için seçim yapacağız. Halk Partisi bütün Cemiyetleri kontrol ettiği için, bu seçimi de kontrol edecektir. Şu dağıtılan listeye reylerinizi vereceksiniz) demiştir. Yukarıdaki sözler, o tarihteki Büyük Loca toplantı zabıtlarının bulunamaması yüzünden «Türkiye’de Hür Masonluk tarihi» kitabından alınmıştır. Nejad Locasının bu mevzu için bastırıldığı broşürde, toplantının reisliğini yapan Hakkı Şinasi biraderin sözleri şu şekilde yazılmıştır. (Biliyorsunuz ki hükümet sizi yükselme cemiyeti olarak tanır, masonluk mevzuu bahis değil. Her cemiyet gibi yükselme cemiyetinde hey’eti müdiresi partinin tasdikine iktiran etmek zaruridir. Kulüplerin senelik seçimine dahi müdahale etmek vazifem iken mahza kardeşlerime itimat ettiğim için bu cihete aldırmadım. Partinin siyaseti aliyesi icabı olarak tanzim edilip tasdiki aliye iktiran eden - ne demek istediğimi anlıyorsunuz değil mi? - listedeki isimleri okuyacağım ve liste sizlere tevzi edilecektir.

O suretle intihab yapacaksınız. Emir aldım münakaşa kabul etmem. Daha fazla ileri götürmeyiniz. Bu böyle olacaktır. Emri âli böyledir) demiştir.

Bu sözler delegeler arasındaki asabiyeti daha da arttırmış Fazlı Necip birader buna itiraz ederek celseyi terketmiştir. Hakkı Şinasi birader (Emri âli böyledir. Münakaşaya yer yoktur) demiş ve hemen seçime başlatmıştır. Neticede, hepsi mezkûr listede isimleri yazılı olan Servet Yesari birader Büyük Üstatlığa, Dr. Mim Kemal birader Büyük üstat muavinliğine, Cevdet Hamdi, Mustafa Hakkı, İbrahim Necmi, ve Dr. Ahmet Fahri biraderler de sıra icabınca diğer vazifelere seçilmişlerdir.

Bu seçim neticesinde beliren ihtilâfın sebebi tatbik olunan usullerle, seçim üzerine yapılmak istenen baskıdır. Bunun doğurduğu hoşnutsuzluk ve huzursuzluk gittikçe artmış ve bir kaç ay devam etmiştir. Necat Locası bu mevzuda büyük hassasiyet göstermiş ve yeni seçilen daimi hey'etle ihtilâfa düşmüştür. 14 Eylül 1930 da bir takrirle bahsi geçen seçim olayındaki kanuna ve nizama muhalif hareketleri tadat ederek görüşünü bildirmiştir. Aynı zamanda (Etoile d'Orient) Locası da bu mevzuda daimi hey'etle ihtilâfa düşmüştür. Nejat Locası yayımladığı broşürde seçim celsesinin ritüelik merasimle açılması, delege olmayan bir biraderin celseye riyaset etmesi, kâtip mevkiini işgâl eden biraderin en genç mason olması gerekirken olmadığı, delegelerin selahiyetnamelerinin tetkik edilmediği gibi şekli uygun suzluklarla birlikte esas olarak seçime müdahale edildiği fikrini savunmuştur. (Masonlukta siyasetle iştilal memnu iken siyasi bir parti namına namzet listeleri tevzi ve bu parti namına seçim icra edilmiştir.) (Masonluğa siyaset sokmak en büyük hata ve en büyük kanunsuzluktur.) iddiasını ileri sürmüştür. 15. Eylül. 1930 da Büyük Loca Necat Locası üstad-ı muhteremine yolladığı levha ile umumi hey'etin tasdikine kadar muvakkaten tatil cezasına uğratılmıştır. Keza Etoile d'Orient Locası da aynı cezaya çarptırılmıştır.

Büyük Loca seçimlerinin böyle münakaşa ve huzursuzluk konusu olması Mason camiasında rahatsızlık yaratmış ve bu rahatsızlığı seçilenlerde hissetmişlerdir. 20. Ekim. 1939 tarihinde yapılan daimi hey'et toplantısında Büyük Üstat seçilen Servet Yesari birader, (yakında toplanacak Umumi Hey'et toplantısında alınacak kararlarla ihtilâflrın hallini teklif etmişsede Büyük Üstat Muavini Dr. Mim Kemal birader hâdisenin umumi bir teessür uyandırdığını bu sebeple daimi hey'etin istifa etmesi gerektirdiği fikrini savunmuş ve diğer azalar da bu fikre katılmışlardır.

24. Ekim. 1930 da toplanan Umumi Hey'ette Masonluğa siyaset sokulduğundan şikâyet edilmiş, meselenin halli için çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Şahıslarına hürmetkâr oldukları daimi hey'eti tekrar ve serbest reyle yeniden seçmek, olaylı toplantıya başkanlık eden Hakkı Şinasi Paşa hakkında masonik takibat yapmak, bütün murahhaslar dahil toptan istifa etmek gibi. En sonunda daimi hey'et adına Dr. Mim Kemal birader, istifada kararlı olduklarını, masonluğun birliği ve yüksek menfaatleri bakımından buna lüzum gördüklerini bildirmiştir. Bunun üzerine bir hafta sonraki toplantıda seçimin yenilenmesi kararı alınmış ve 31 Ekim 1930 da yapılan seçimde Dr. Mim

Ortaçağ Taşyontanlarının Bir Mesajı

Reşat ATABEK

Parisin en câzip, en ilgi çekici yapıtlarından biri Notre Dame katedrali olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Sen nehrinin çevirdiği adada 1163 yılında inşasına başlanan, 1330 yılında tamamlanan kilisenin ortaçağda yapılan tapınakların en büyüklerinden biri olduğu gibi genellikle de en güzeli, en çok etkileyicisi de olduğu söylenir. Bu yapının cephesi 40 metre, derinliği 127,50 metre, yanlarındaki iki kulenin yüksekliği 69 metre, binanın içten yüksekliği ise 32,50 metredir (Resim : 1).

Yapının cepheden 3 büyük methali vardır. Orta methal «Portail du jugement» yani «Ulu mahkeme kapısı» olarak adlandırılmıştır. Bu kapı, sağ ve solundaki kapılara oranla büyük olup ortasında yer alan bir sütun ile ikiye bölünmüştür. Kiliseye ana kapıdan girmek isteyen bu sütunun sağından veya solundan sapmak zorundadır (Resim : 2). Fransızca «trumeau» denilen bu sütunun üstünde, göz hizasında, genişliği takriben 40 santimetre olan taştan bir kabartma yer alır. Kiliseye girmek üzere iler-

No. 1 — Notre Dame kilisesinin dıştan görünüşü

No. 2 — Ana giriş kapının krokisi

leyen ziyaretçi bu kabartmayı görmeden asla geçemez. Kabartma, koltukta oturan, kadın olması kuvvetle muhtemel olan bir kişiyi resim etmektedir. Kadın, sol elinde, ilginç bir şekilde bir asa tutmakta, sağ elinde ise biri kapalı diğeri açık iki kitap taşımaktadır. Kapalı kitabın bir kayışla çevrelenmiş olması ayrıca dikkati çekmektedir. Kadının saçlarının üstünde bir dalgalanmayı andıran kıvrımlar vardır. Kadının iki bacağı ara-

sından geçerek ta boynuna kadar yükselen 9 basamaklı bir merdiven yer almaktadır. Kiliseyi gezdiren rehberler bu Kabartmanın Felsefe'yi temsil ettiğini söylerler (Resim : 3).

Sembollere özel şekilde önem veren, kapalı bir toplum olarak çalışan, alşimistlerin etkisi altında bulunan, sanat ve bilgilerini kulaktan kulağa ve ancak ehliyetini ispat etmiş olanlara nakil eden, çalışanları sınıflara

No. 3 — Giriş kapıda bulunan kabartma

ayıran ortaçağ taşyontarları büyük bir gayret ve itina ile inşa ettikleri pek çok heykel ve kabartmalarla süsledikleri Notre Dame kilisesinin kapısına, kiliseye her girenin muhakkak göreceği bir yere, o devre için özel bir anlam ve değer taşımayan felsefeyi canlandırmak için emek sarf edeceklerini benim-

semek pek isabetli bir görüş olduğu savunulamaz. Ayrıca asa, merdiven, açık ve kapalı kitap, başı üstünde bulutları andıran dalgalar gibi remizler bilinçte felsefe anlamını canlandırmaktan çok uzaktır. Kanımızca, taşyontanlar bu kabartma ile çok daha önemli bir açıklamada bulunmayı, bunun ancak ehiller

tarafından anlaşılmasını, halk kitleleri tarafından da menfi tepkilere mahal vermemesini istemişlerdir. Asıl amacın tayin ve tespiti için kullanılan sembollerin her biri üzerinde durmak, onları aydınlığa kavuşturmak gerekir.

Asa

Batıda, yüzyıllar boyunca, kralın ellerinde tuttukları asa kraliyet sembolünü temsil eder. Evrensel olarak, nizam ve ahengi ifade eder. Asa, kuralın, yasanın sembolüdür. Eski uygarlıklarda kral tanrıların ve bunlar arasında en kudretli olanın dünya yüzündeki vekili, mümessil idi. Aynı zamanda da başrahipti. Bu nedenle halk ile kutsal âlem arasında en büyük, en önemli mutavassıt idi. Yılın muayyen günlerinde boğayı, kısırağı veya koçu kurban eder, özel dilekleri kutsal âleme iletir, büyük âfetlerin önlenmesini rica, mahsulün bereketli olmasını niyaz eder, sesini göklerde oturan tanrıya ulaştırır, onun öfkesini teskin ederdi. Büyük rahip toplumun önderi, kralı idi. Şekil bakımından kısmen farklı olmakla beraber, Mısır firavunu da elinde taşıdığı asa ile hayat ihsan eder, nizam ve sulhu sağlar, kuralları, yasaları getirir, onların tatbik edilmelerine neza-

ret ederek topluma hüküm ederdi.

Makrokozmos ile mikrokozmos arasında ilişki kuran kral, kozmostaki ahengi, nizamı dünya yüzünde yaşayan toplumlara nakil etmek, toplum içinde evrensel ahengi sağlamakla ödevlidir. Bu sonuca varabilmek için elinde tuttuğu asayı uzatır, emir eder, lüzumunda asanın ucu ile dokunur ve bu temas ile dileğini yerine getirir, hatta mucize yaratır. **Asa ile evrensel nizam ve kuvvet dünyaya yayılır,** Musa çölde susuz kalan halkına su temin etmek için elindeki asa ile kayaya dokunur ve suyun fışkırmasını böylelikle temin eder. İsa, hekimlerin iyileştiremediği hastaları tedavi etmek için elini uzatarak onlara dokunur. Kutsal âlemin kudret ve nizamı kral tarafından ve asa vasıtasıyla dünyaya yayıldığı uzun yıllar boyunca benimsenmiştir. Bununla beraber asanın tek başına böyle bir sonucun sağlanması için yeterli olmayacağını görülen merdiven ve kitap ispatlamaktadır.

Notre Dame'ın kabartmasında asanın bir erkek değil de bir kadın tarafından tutulması da ayrıca ilginçtir. Bunun bir nedeni kilisenin İsanın annesi Meryem Anaya atf edilerek inşa edildiği olabilir. Ayrıca, büyük Ana-Tanrıça sembolü ortaçağ'da yeni-

den revaçta idi. Kanımızca, kabartmada resim edilen şekil ne kadın nede erkektir. Aslında, kadının vücudunun özelliklerini taşımayan kişi remiz edilmek istenmiştir.

Merdiven

Tanrı gökte oturur. Bu nedenle şakul hat, yükselen alev, kuşun uçuşması ve yükselmesine yardımcı olan kanat kutsal âleme yaklaşmayı sağlayan, kutsal âlemin yolunu belirten birer sembol oldukları düşünülebilir. Eski inançların tümünde, mitolojide, kutsal dağların varlığı dikkati çeker. Sümerlerde, kutsal dağın yerine Ziguratların inşa edildiğini ve böylece sun'î bir dağın yaratıldığı görülür. Yunan mitolojisinde Zeus, Olympus dağının üstünde oturur. Hazreti Süleyman devrine kadar museviler dinsel merasimlerini yüksek tepelerde icra ederlerdi. Orta Asya Türkleri kutsal dağlara önem verirlerdi.

Eski devirlerde ölünün ruhu kutsal âleme geçebilmesi için, yani ölümlü dünyadan ölümsüz dünyaya göç edebilmesi için dik bir dağa çıkmak, özel patikalar taktırarak, bir ağaca tırmanmak, bir halata asılmak ve böylece yükselmek zorunda olduğu kabul edilirdi. Yaşam saçan gü-

neşin akşam üstü bir dağın tepesinde battığı gibi, ölümsüz âleme giden yolun da dağdan geçtiği benimsenirdi. Bazı inançlara göre merdivene tırmanmak veya örümcek ipliğinden faydalanarak yükselmekte mümkündü. Mitra ve Orfe mistikler ile beslenen toplumlarda tekris edilen kişi merdivene tırmandırılır ve bu suretle kutsal âleme, ölümlü dünyadan ölümsüz dünyaya geçmiş olduğu kabul edilirdi.

Orta Asya Türklerinde şamanın kutsal âleme geçmesi veya kutsal âlemlerle ilişki kurması kayın ağacına tırmanması ile sağlanırdı. Bunun için şaman dinsel merasime girişmeden önce kayın ağacını keser, merasim yerine getirir, ağaç üzerinde 9 basamak yontar, müteakiben transa girerek ağaca tırmandığını ve böylece Kutup yıldızına yani Tanrıya yaklaştığını benimsedi. Çok kudretli olan şaman daha da ileri giderek daha da yükselir, duasını Tanrıya daha kolay ulaştırma yolunu bulurdu. Tevrat'ta kutsal ağacın Cennetin tasvirinde yer aldığını görürüz. Tevradın açıklamasına göre (Tevradın ilk kitabı 28, 12) Yakup, Şaran'a giderken, gece başını bir taşın altına dayar, uykuya dalar. Rüyasında, ayakları dünyaya dayalı, öbür ucu göklere yükselen bir merdiven görür. Bu

merdivenden melekler inip çıkmaktadırlar. Bu açıklamada merdiven ile kutsal âlem arasında olan ilişki ilgiyi çekmekte, eski devirlerin görüş ve inanışlarını dile getirmektedir.

Endonezya adalarının birinde güneş Ulu Tanrı olarak benimsenir. Yılda bir defa, yağmur mevsiminin başında, güneş, eşi olan toprakla birleşmek üzere bir incir ağacından dünyamıza iner. Halk bu inişi kolaylaştırmak için incir ağacına bir merdiven dayar. Bu merdivenin 7 veya 9 basamağı vardır. (Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, s. 122).

Vecde giren tüm kişiler göklere yükseldiklerini, bu âlemden diğer bir âleme gittiklerini, bu geçişte kişiliklerinde özel bir değişikliğin husule geldiğini, bu değişikliğin sözle, cümle ile açıklanamayacağını tekrar tekrar belirtmişlerdir.

Kutsal âleme geçişi remzeden merdivenin eskiden 7 basamaklı, sonradan 9 basamaklı olduğu görülür. Kanımızca, 7 basamak 7 seyyareye tekabül eder (eski zamanlarda güneş ve ayın birer seyyare oldukları sanılırdı). 9 basamak ise doğumu ifade eder. Bunun nedenini şöyle açıklayabiliriz: adet sembolizminde 9 un değişik anlamları

var. Bunlar arasında en geçerli olanlardan biri doğumdur. Hamilelik süresi 9 aydır. Doğum, maddî âlemde olduğu gibi manevî âlemde de geçerlidir. 9 basamaklı merdivene tırmanmakla kutsal âleme doğumun sağlandığı dile getirilmektedir.

9 adedinin sembolik açıdan anlamı üstünde durmanın ayrıca yararı olduğuna inanmaktayız. Taoist merasimlerde 9 adet özel bir değer taşır. Çinde, tahta 9 basamakla çıkarılır. Çin teffekkürünün önemli eseri olan Tao Tö King 9 çarpı 9 = 81 kısımdan müteşekkildir. Asteklerde mabet 9 katlı, göklerin 9 kısımdan ibaret olduğu, ölenin ise 9 kademededen geçerek ebedî istirahatata kavuşacağı kabul edilirdi. Orfe esrarına vakıf olan toplumlara girebilmek için 9 kademededen geçildiği belirtilirdi. İlk 3 kademe gece, gök ve zamanı, ikinci 3 kademe eter, ışık ve yıldızları, son 3 kademe ise güneş, ay ve doğayı ifade ederdi.

Notre Dame kilisesindeki kabartmada, koltukta oturan kadının diğer ilgi çeken bir hususu da başının üstünde semayı, gökünü ifade etmek isteyen dalgalanmadır. Bu şekil ile kadının kafasının göklerde olduğu belirtilmektedir. Ayakları ile yere basan ve böylelikle dünya ile ilişki kuran, oturması ile denge-

yi sağlayan, başı ile göklere ulaşan kadın tüm insanlığın özünü ifade etmektedir. Yer yüzüne dayalı olan merdivenin 9 basamağını tırmanmakla kutsal âleme geçilebileceğini, bu suretle büyük bir aşamanın sağlanabileceğini ve yaşamın gerçek anlamına erişileceğini belirtmektedir. Fakat, kutsal âleme varabilmek için merdivenin 9 basamağını tırmanmak kâfi gelmemektedir. Asa'ya sahip olmakta yetersizdir. Buna ilâveten kapalı kitaba nüfuz etmek, onun sırrını da çözmek gerekir.

Kitaplar

Notre Dame kilisesinin bizi ilgilendiren kabartmasında, koltukta oturan kadın sağ eli ile iki kitap tutmaktadır. Bu kitapların biri açık diğeri ise kapalı ve bir kayış ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu kabartma ile birlikte Fransa'da 1260 yılları civarında inşası kısmen tamamlanan Chartres katedralinde bulunan 4 heykeli de tetkik etmekte yarar vardır. Bunlar da elinde kitap tutan bir kadını canlandırmaktadırlar. Birinci heykelde (Resim : 4) kitap

No. 4 — Chartres kilisesinde kapalı kitaplı kadın

No. 5 — Chartres kilisesinde kapalı kitabı açmaya çalışan kadın

kapalıdır ve kadın içine dönük durumdadır. İkinci heykelde (Resim : 5) kadın kitabı açmaya gayret etmektedir, kitap kısmen açıktır ve bunun güç bir işlem olduğu hissedilmektedir. Üçüncü heykelde (Resim : 6) kadın açmayı başardığı kitabı okumakta, kitabın içine adeta dalmış gibidir. Dördüncü heykel ise (Resim : 7) kadını vecd halinde göstermektedir. Bu 4 heykel değerlendirildiği zaman, kitabın içine girebilmenin, kitabın özüne nüfus edebilmenin özel bir

gayret icap ettirdiğini, buna mukabil bunu başarabilenin de farklı bir yaşantıya girdiğini, günlük yaşamın bu suretle dışına çıkılabileceğini çarpıcı bir şekilde ifade ederek ilgiyi çekmektedir.

Gerek Paris'te gerekse Chartres katedrallerinde heykel ve kabartmada canlandırılan kitabın Mukaddes Kitap olduğunda en ufak bir kuşku yoktur. Aslen yazıp okuması pek kıt olan Ortaçağda kitaptan bahis edilince

No. 6 — Chartres kilisesinde kapalı kitabı okuyan kadın

bu kitabın Mukaddes Kitap olacağı herkes tarafından benimsenen bir gerçektir.

Chartres'daki 4 heykel ile Notre Dame kilisesinde görülen karyatid kanımızca aynı konuyu dile getirmektedirler: Mukaddes Kitabın hem açık hem de kapalı bir anlam taşımasıdır. Açık kitabın anlamı, açık olduğundan herkes tarafından okunabilir, anlaşılabilir. Fakat kitabın bir de kapalı anlamı var. Buna nüfus edebilmek için 9 basamaklı

merdivenden çıkmak, özel gayret sarfederek yükselmek, kutsal âleme yaklaşmak gerekir. Ancak bu sonuca vardıktan sonra evrensel ahenk, nizam ve yasalar aydınlanırlar, gerçek kendini belirtir, zıtlar kaybolurlar, evrensel adaletin varlığı kendini gösterir. Hakikatte kitabın açık ve gizli anlamı birbirini tekzip veya reddetmez. Eski terim ile zahir ve batının te'lifi mümkündür. Hatta bu sonuç zârudür. Bu nedenle açık ve kapalı kitap aynı elde, yanyana

No. 7 — Chartres kilisesinde kapalı kitabı okuyup vedde gelen kadın

bulunmaktadır, zahir ve batın te'lif edilmiştir.

Ortaçağda, Haçlı seferlere katılan batılı ordu mensupları, rahipler, islâm âlemi ile ilişki kurmuşlar, islam uygarlığında beliren ilerî düşünce, inanışları öğrenmişler, bunların etkisi altında kalmışlardı. İslam dinini yaymaya çalışanlar ise daima geçerliliğini muhafaza eden farklı gelenek, düşünce, inançlarla karşı karşıya kalmışlardır. Yunan filozoflarının görüşleri, İs-

kenderiye mektebi ve Plotin'in açıklamaları, Fisagor, Orfe, Dionizos, Elözis ve diğer bir çok tarikatlarda ve gnostik toplumlarda belirtilen hususlar, Zerdüş't ve Mani dinlerinde benimsenen kural ve prensipler islam düşüncülerini etkilemişti. Kuran-ı Kerimin farklı açılardan değerlendirileceği kanısı muayyen ortam ve toplumlarda esaslı bir tarzda kabulleniliyordu. Hatta, Hazreti Muhammed'in Hazreti Ali'nin kulağına gerçeği fısıldadığını, Hazreti Muhammed'in

son peygamber olmakla beraber ondan sonra, dinî açıdan hiç bir engel olmadan, nebi ve velîlerin gelebileceklerini, getirecekleri açıklamalarla gerçeğin tezahür edebileceğini, bu nedenle tefsirlerinin geçerli olduklarını kabul etmenin gerektiğini söylüyorlardı.

İslam âleminde muayyen gerçeklerin herkese ifşa edilmediği, muayyen çevrelerde aranılan olgunluğa erişmiş olanlara açıklandığı, bu çevrelere ancak seçkin kişilerin girebileceği ve bunların da sırrın muhafazası ile yükümlü oldukları bilinmektedir. Haçlı seferler dolayısı ile islâm uygarlığı ile temasa gelen Batılılar farklı görüş ve inanışların etkisi altında kaldılar, bunları kısmen de benimsediler. İslam âlemi gerçeği ararken Kuranı farklı açılardan tefsir etmekte idi. Neden Batı, İncil ve Tevratı farklı açılardan yorumlamaktan mahrum olsun? İleri sürülen bu görüşler Kilisenin anlayışı ve açıklamalarına zıt geldiğinden, benimsenen dogmalara ters düştüğünden bu görüşleri gizlemenin lüzumu kati bir şekilde duyuldu. Bu nevi özgür düşünce ve hareketleri ile toplumun sert tepkisine neden olan, Fransa'nın güneyinde, Albe kentinde oturan Katarlar bunu çok pahalıya ödediler. Bu tarikat mensuplarının tümü kilisenin

ilân ettiği mukaddes harp sonunda kılıçtan geçirildiler. Ancak trubadurlar, truverler, alşimistler, bazı şövalye teşkilâtları, Tampliyeler gibi daha özgür düşüncelere sahip olan kimseler bu görüş ve inanışlarını gizli tutmakta, kapalı toplum içinde inkişaf etmekte, bazı remiz ve sembollerle düşüncelerini açıklamaya cesaretini göstererek Kilisenin tepkisini önlemekte idiler.

Kutsal Kitapların klâsik anlayıştan farklı olarak anlaşılması, okunması, tefsir edilmesi için 3 önemli aşamanın sağlanması gerekir. Birincisi özgür düşünme olanağıdır. Kişi çevrenin her gün tekrarladığı konulara karşı gelebilmeli, görüşünü belirterek hayır diyebilmelidir. Bunu başaramayan kapalı kitabı okuyamaz, sırta vakıf olamaz. İkinci olanak, Kitabı okuyabilmek ve gizli anlamına varabilmek için kişinin içine dönük olması gerekir. Ortaçağ anlayışına göre kişi ancak yükselerek, kutsal âlemlerle ilişki kurarak gerçeği bulabilir ve böylelikle evrensel nizam içinde yer alabilir. İsa bile yükselerek Tanrının yanında yer alabilmiştir. Üçüncü husus ise gerçeğin, kutsal âleme giden yolun, yükselmenin ve dolayısıyla var olmanın sırrı herkese açıklanamayacağına dairdir. Sır, ancak ehil olana, o da peyderpey

açıklanabilir. Bu kurallara uymayan dışa kapalı ve gerçeğe mutlak surette vakıf olduğuna inanan toplumdaki uzağa itilir, onunla hiç bir şekilde ilişki kurulmaz ve yalnızlığa terkedilir. Massignon'un, Hallaç Mansur'dan Fransızcaya, bizimde ondan dilimize çevirmeye gayret ettiğimiz aşağıdaki kaside bu hususu açık bir şekilde ifade etmektedir. Hallaç Mansur şöyle demektedir :

(1) Bir zaman kendine emniyet edenlerin sırlarını paylaşan sonra da bütün gizli tuttuklarını yayın, bir daha semtlerine uğramayan, bir aldaticıdır. (2) Ruhlar, gizli olarak bildiklerini, mantıklarını şaşırtan her hususu açığa vuracak olsalar ne büyük ziyan olur. (3) Üstadının sırrını açıklayana bir daha, yaşam boyunca sır tevdi edilmez, (4) ama ihmalden dolayı cezalandırılır, mahremiyetten uzaklaştırılır, yalnızlığa itilir. (5) Vakıf olduğu sırları açığa vurduğunu gördükleri andan itibaren onunla beraber olmayı uygun bulmazlar ve ondan uzaklaşırlar. (6) Kendisine bir sır açıklanmış olan, onu yaydığı takdirde, o da benim gibi deli sayılır. (7) Onlar tekris edilmişlerdir, disipline sadık kalırlar, edeb kurallarına karşı gelmeyi asla müsamaha ile karşılamazlar. (8) Toplantılarında

boşboğazlara tahammül etmezler ve bir örtü arkasında gizlenen gerçeğin açığa vurulmasını sevmezler. (9) Sırlarına kıskançlıkla bağlı olduklarından aralarına yabancıları kabul etmezler; sizden, hareketlerinizden uzaktır onların şanları. (10) Bu nedenle, bundan böyle onlara, toplumlarına daima derin saygı gösterin.

Özet olarak diyebiliriz ki : Özgür olan, gerçeği yılmadan arayan, Mukaddes Kitabın gizli anlamına nüfuz eden, gerçeği kişiliğinde var kılmakla, gerçeği yaşamakla, gerçekle bir olmakla yükselir, merdiveni tırmanabilir, ölümsüz âleme doğabilir, gökle, kutsal âlemle ilişki kurabilir. Ancak kişinin ödevi bu suretle sonuçlanmaz, toplumsal kalkınmanın sağlanması da gerekir. Tüm insanlar ölümlü dünyadan, ikili âlemden ölümsüz dünyaya, tezadların yok olduğu âleme geçmelidirler, tüm insanların mutluluğu sağlanmalıdır. Yücelmeyi nefsinde sağlamış olan, asayı kullanarak toplumun yücelmesine de yardımcı olmalı. Tüm peygamberler, veliler, nebiler bu kutsal ödevi yerine getirmek için çaba sarfetmişlerdir.

Notre Dame kilisesinin kapısındaki kabartmada koltukta oturan kadın kitabın sırrına nüfuz

edip yücelen, merdiveni tırmanan kişinin asa ile tüm insanlara sulh ve mutluluk sağlamak peşinde olduğunu açıklamakla umut verici bir yaşamın varlığını müjdelemektedir.

12. yüzyılda Notre Dame kilisesinin giriş kapısına inancını, özgül düşüncesiyle vardığı umutlu sonucu cesaretle belirten taşoyontan ustaya saygı ve hayranlık duymamak mümkün değildir.

Özgürlüğe Giden Yol

Cevad Memduh ALTAR

İnsanoğlunun, baskıdan hoşgörüye geçebilme amacıyla arkaya attığı yıllar, henüz pek sınırlıdır. Kutsal bilinen inançların, çeşitli doktrinlerin, insanlığa zarar getirecek nitelikteki etkenliklerini önleyebilme çabaları, özlenen sonuçları vermekten henüz uzaktır. Bununla birlikte vicdan özgürlüğüne saygı yolunda kazanılan meydan savaşlarının, günümüze dek şu üç zirveyi aşmış olduğu da bir gerçektir: a) Orthodoxie, 2) Tolerance, 3) Laicisme.

Vicdan özgürlüğüne ulaşma çabasının umut veren belirtileri arasında, bu tür özgürlüğe yer vermede oldukça ileri düzeylere ayak basmış ülkelerin varolduğu da bir gerçektir.

Çeşitli biçimlerde yorumlanan toleransı, günümüzde, kutsal inançların, çağdaş bir düzeyde tazelenmesi yolunda harcanan çaba olarak nitелеmek de mümkündür.

Batıda, önce 17. yüzyılda, işlenecek yeni bir konu olarak ele alınan tolerans (hoşgörü), gereğince değerlendirilemediği için, insanlığı aşırı oranda karşıt anlayışlara itmiştir. Böylece bir yandan tolerans adı altında, yönetimin dine tamamen sırt çevirmesi öngörülmüş, bir yandan da yönetim tümüyle dinin vasiliğine terk edilmek istenmiştir.

Bu iki yolun fikir kahramanları arasında, ilk olarak: İtalyan devlet adamı ve tarihçisi Niccolo Machhiavelli (1469-1527), Alman teologu Martin Luter (1483-1546) ve Fransız din adamı Jean Calvin (1509-1564) ile karşılaşmaktadır; ve bu üç ileri zekânın uğraşlarından, hatta bir bakıma şaşırtıcı eylemlerinden ders almamaya imkân yoktur.

Önce İtalyan devlet adamı ve tarihçisi Machiavelli'yi ele alalım : Machiavelli, 1498-1512 yılları arasında Floransa Cumhuriyetinin Onlar-Konseji sekreterliği görevini yürütmüş, sonra da bu işi bırakarak, sadece yazar olarak yaşamını sürdürmüştür. Başkaca hiçbir devlet hizmeti yükümlenmemiş olan Machiavelli, Floransa Cumhuriyetince, bazı önemli siyasal görevlerle yabancı ülkelere de gönderilmiştir.

Machiavelli, bir devletin güçlenip yükselme yolunda hangi yöntemlere başvurması gerekeceği üzerindeki görüşlerini, 1531 yılında yazmış olduğu «Discorsi...» (Görüşler) adlı eserinde belirtmiştir; ve eski Roma'nın dünya egemenliğini örnek alarak yazdığı bu eserde, devlet otoritesi ile, tarih ve felsefe konuları üstündeki görüş ve kanılarını açıklamıştır.

Machiavelli, 1513 de yazdığı Il principe (Prens) adlı eserinde ise, devletin yönetimini yükümlenecek olan bir prensin, İtalya'da ulusal birlik ve bütünlüğü sağlama yolunda ve ayrıca yabancı boyunduruklarını da yıkabilmek için, hangi yollara başvurması gerekeceğini, bu arada, zulüm ve ihanet türünden akla gelebilen eylemlere girişmenin bile, yerinde olacağı tezini savunmuştur. Ne varki, en azından Tabii-Hukuk ve insanlığın ahlâk yoluyla gelişip olgunlaşması ilkelere ters düşen Machiavellisme'e, karşıt yankılar da oluşmuştur. Bu arada Machiavelli politikasına karşı en büyük fırtına, Prusya Kralı Büyük Friedrich'in gönlünde kopmuştur. Büyük Friedrich, bu tür düşüncelerin tümüyle aksini kutsal bildiği içindir ki, «Antimachiavel» başlıklı yazısıyla, Machiavelli'nin, insanlık, ahlâk ve erdemlik ilkelere ters düşen görüşlerini çürüten bir devlet anlayışını içtenlikle dile getirmiştir. Öyleki, Machiavelli ve doktrini, daha sonraki dönemlerde ve günümüze dek, hile, desise, yalan ve entrikadan güç alan yöntemleri karakterize eden bir alay ve bir küçümseme sembolü olmanın önemini kazanmıştır.

Machiavelli'ye göre, vatandaşın özgürlüğü bile, devletin özgürlüğüne kesinlikle boyun eğecek nitelikte düzenlenmelidir. Onun tasarladığı

cumhuriyet, en iyi bir yönetim sistemidir ama, böylesine bir sistemin de bozulup soysuzlaşması halinde egemenliği, mutlaka otoriter bir prensin ele alması zorunludur; ve bu prens, yerine göre, en korkunç baskılara başvurmaktan çekinmemelidir.

Machiavelli, kiliseyi de, birlik ve bütünlüğü bozan bir etken olarak tanımaktadır. Onun gözünde din, insanı politik ve istekten uzaklaştırıp pasifliğe iten bir inançtır. Machiavelli, bu konuda eski Roma misterlerine ve kültürlerine özgü Tanrısal inanca önem vermekte ve ancak bu yoldan erkekçe işler görülebileceği ve politik üstünlüğün elde edilebileceği kanısındadır.

Şimdi de gelelim, insanlığa örnek hizmetler sundukları inancında olan, öteki iki din yenileyicisinin ibret verici serüvenlerine:

Göreceksiniz ki, Alman Martin Luther ile Fransız Jean Calvin gibi iki ünlü din liderinin gördükleri işler arasında, özgür vicdana giden yolun artık açılmış olduğu kanısına vardığımız anda, insanların yeniden klerikal bir baskıya boyun eğmek zorunluğunda bırakılmış olduğuyla karşılaşılıp, şaşıracaksınız, üzüleceksiniz. O halde önce, batıda üçyüz yıla yakın korkunç savaşını sürdürmüş, evlerin, ocakların sönmesine neden olmuş ve baskısını bugün de sürdürmekte olan bir inanç kavgasını, yani Protestan, katolik savaşlarını ele alalım :

Salt ve acımasız katolisizm: Tanrı, ahiret, günah, sevap ve af türünden kutsal inançlara, insanları daha çok baskı, bağınazlık ve kesin itaat yoluyla yöneltmeyi, kendine özgü öğretisi sistemine göre temel amaç bilmıştır. Ne varki, bütün bu katı prensiplere, ilk olarak isyan bayrağını açan, gene de bir din adamı olan Martin Luther'dir. Luther, hukuk öğrenimi yoluyla ve muhakkak ki, insanoğlunun doğuştan sahip olduğu Tabii-Hukuktan, yani doğru yargı gücünden yararlanmış, dinsel inançları yenileme ilkesini yeğ tutmuş, katolisizmin katılığına, tüm ayrıntılarıyla kamu önüne sermiş, Tanrı-Kul ilişkisinin, sadece özgür vicdanların duyabileceği özgür inançla değerlendirilebileceği tezini savunmuştur; ve kişi ya da örgütlerin Tanrı ile kul arasındaki aracılık görevini, göya kutsal bir emirmiş gibi yapmakta oldukları inancını düpedüz batıl (boş inanç) olarak nitelenmiştir. Luther'in başına, bu yüzden gelmedik felâket kalmamıştır. Çünkü insanlığın en büyük tabiat bilginlerinden Galileo Galilei'nin (1564-1642): «Kinlerin en büyüğünün bile, bilgisizliğin bilgiye duyduğu kinden daha büyük olamaz!» sözü, ne yazık ki, burada da geçerliğini korumuştur ve ko-

rumaya devam etmektedir. Nitekim Papalığın, yani katolik kilisesinin, dünya egemenliğini koruma bahasına, vicdan özgürlüğüne yönelttiği şiddetli baskıları protesto ettiği içindir ki, Luther'in gene de sınırlı bir düzeyde değerlendirmiş olduğu yeni inanca: «Protestantizm» denmiş ve bu yolda birleşenler de, protestan olarak nitelenmişlerdir ki, biraz sonra göreceğiniz gibi, özgür vicdana giden yolu, gene de tam olarak bulamamış olan Luther, sadece kilise egemenliğini yıkmış ama, devletin ve halkın yönetimine, gene de dinsel yasaları musallat etmekten kendini alamamıştır; ve ondan dolayı, din işini devlet işinden ayırmak prensibine ulaşabilme ideâlini elde edebilmek, yüzyıllar boyunca mümkün olamamıştır. Bununla birlikte, tuttuğu yolun oldukça toleranslı bir önderi olduğuna da şüphe edilmeyen Luther'in, bazı enteresan yönlerini bilmede yarar vardır. Örneğin Luther'in, Papalığın, rahiplere uyguladığı tabiate aykırı yasaları hiçe sayarak, 1525 yılında evlenip, çoluk çocuk sahibi olduğu bir gerçektir. Bundan başka Luther, dogmatik din öğretilerinin tümüne karşı çıkmış ve katolizmin: «De servo arbitrio» yani «Vicdan özgürlüğü diye birşey yoktur!» prensibini, yazıları ve vaazlarıyla temelden çürütmüştür. Hele Luther'in, İncili, ana dili olan almancaya çevirmesi (!), yalnız ibadetin, İncilin kapsamını anlıyarak uygulanmasına olanak sağlamakla kalmamış, bu yerinde inisiyatif, Alman dilinin gelişimine büyük ölçüde katkıda da bulunmuştur; ve Luther, Alman dilinin ilk yenileyecisi olarak da ün kazanmıştır.

Gelelim Luther'in protestantizm öğretisinin ruhuna :

Bu öğreti, antik bilgeliğin: «Kendini Bil!» prensibinden güç almaktadır; ve öğretinin içeriği kısaca şudur: «Kişinin kendi hatasını ve sevabını, gene kendinin bulup meydana çıkarması, Tanrı katında şükranla affa ulaşmanın tek yoludur!»

Yukarda biraz önce değindiğim gibi, Martin Luther'in, dogmatik kilise devletini yıkmasına karşılık, dini, devletin ve vatandaşın yönetiminde gene de tek etken olaraktanımış bulunmasına gelince :

Vicdan ve irade özgürlüğüne temelde yer vermiş olan Luther'in en büyük noksanı, Laik-Devlet ideâline -kendi görüşüne göre haklı olarak- erişememiş olmasıdır; çünkü zamanının hıristiyanî dogmadan beslenen yargı gücü, böylesine bir ihtiyacı duyabilecek düzeye henüz varamamıştı. 15. ve 16. yüzyıllar boyunca din anlayışı, rönesansın yeniden getirdiği insan sevgisi anlayışından az çok beslenmiş olmasına rağmen, günümüzün çağdaş düzeydeki Laik-Devlet anla-

yısından henüz çok uzak bir noktada bulunuyordu. Buna rağmen Luther'in devlet anlayışı, bu konuda oldukça belirli bir yoruma da imkân verecek niteliktedir; ve Luther şöyle demektedir: «Devlet yönetimine olduğu gibi, tabii yaşamın Tanrı buyruğu olan tüm düzenli oluşum ve gelişimine de hıristiyanların yardımcı olmaları gerekir; yalnız dinsel alanda başardığımız kanısında olduğumuz bazı önemli işlerin değil, imanla ve sevgiyle başarılan dünya yaşamıyla ilgili meslek işlerinin de, ancak hıristiyanlara özgü ahlâk anlayışıyla üstünden gelmek mümkündür!»

Görülüyor ki, Luther, dünya yüzünde, bir din-devletini değil de, devlet işlerinin, laisizme ters düşen dinsel prensip ve yasalarla yürütülmesi tezini savunmuş ve böyle bir tezin, yüzyıllar boyunca, hatta günümüze dek geçerliliğini sürdürmesine neden olmuştur. Bu demektir ki, günümüzün çağdaş devlet anlayışına oldukça uzak bir geçmişte bu işlere elkoymuş olan Luther, Tabii-Hukuktan, yani insanoğlunda doğuştan varolan doğru yargı gücünden sınırlı bir ölçüde yararlanarak, gene de sınırlı bir vicdan özgürlüğü aşamasına ulaşabilmiş, ama din işinin devlet işinden ayrılması gibi, sahibini daha da ileri aşamalara götürebilecek espriden tabiatıyla yoksun kalmıştır; bunda Luther'in, hem de 16. yüzyılın başlarında bir din adamı olmasının büyük payı olduğu inkâr edilmez bir gerçektir.

Şimdi biraz da, Tabii-Hukuk gücünü, Luther kadar da değerlendirememiş olan, geçmişin bir başka din liderini, yani 16. yüzyılın ünlü Fransız din adamı Jean Calvin'e değinelim :

Martin Luther'in din reformasyonundan, yani dinsel baskıyı reddetmiş olan protestantizmden geniş ölçüde etkilenen Calvin, kendi anlayışına temel olan Calvinizmde: kendine göre özgür saydığı, dinsel bir yüceliş türüne yer vermiş ve şöyle demiştir; «Özgür din öğretisi, Tanrısal iradeye bağlı bir inançtır!» Görülüyor ki, Calvin de, özgür vicdanı, düpedüz, alinyazısının emrine vermiştir. Bununla birlikte Calvin, vicdan özgürlüğüne kesinlikle yer vermiyen baskısal katolisizmin militanlarınca, din uğruna uygulanan korkunç cinayetler ve işkenceler karşısında, 1535 yılında Fransa'dan İsviçre'ye kaçmak zorunda kalmıştır. Nitekim Fransa'da protestanlığa duyulan hınc, 16. yüzyılın sonlarına doğru daha da yoğunlaşmıştır. Hatta 1572 yılında tarihte: «Bartholomé Gecesi» diye nitelenen korkunç bir katliama (St. Bartelmie Katliamı) yol açmış olan bu hınc, gözü kararmış militanların Pariste, büyük küçük demeden, binlerce masum insanı bir gecede yoketmesine neden olmuştur.

Calvin, İsviçre'de de boş durmamıştır; ve önce Cenevre'de yoğunlaştırdığı çalışmalarıyla «Calvinist» diye adlandırılan, küçük bir topluluğun meydana gelmesine olanak sağlamıştır. Ne gariptir ki, Calvin'in reformculuğu, daha sonraki tarihlerde, yeniden sıkı bir kilise öğretisine dönüşmüştür; ve Calvin'in, kiliseye geniş ölçüde devlet yardımını sağlamış olması, din ve devlet ilişkisini birbirine daha da yaklaştırmaktan geri kalmamıştır. Ama bu kez de Calvinistlerle Calvinist olmayanlar arasında korkunç bir çatışmadır başlamış, kitle halinde sürgünlere, hatta idamlara yolaçan Cenevre anlaşmazlığı, toplumda büyük yaralar açmış ve bu çatışmalar da ancak 1555 yılında sona ermiştir.

1560 yılından itibaren, almanca kökenli Les Hugunots (Hügnolar), yani «And İçenler», «Birleşenler» terimiyle nitelenmiş olan Fransız protestanları, 1685 yılında 200 bin kişilik bir topluluk halinde Fransa'dan Hollanda'ya ve Almanya'ya göçedip sığınmak zorunda kalmıştır. Fransız din tarihinde kara bir nokta olarak tam 227 yıl sürmüş olan bu toleranssızlık, tüm çabalara rağmen, iki cemaat arasında, yani aynı kanı taşıyan, aynı dili kullanan insanlar arasında ondan fazla kanlı savaşların meydana gelmesine neden olmuş ve ancak 1789 Fransız ihtilâli. Fransa'da nasılsa kalabilmiş olan protestanlara, eşitlik ve özgürlüğü, legal bir hak olarak tanımıştır.

Buraya kadar belirtmeye çalıştığım tarihsel olaylar, vicdan özgürlüğünün en olgun meyvası olan insanseverliğin, yıkılmaz bir potansiyele sahip olduğu sanılan değme dogma inançlarından çok daha güçlü olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Hatta sadece vicdan özgürlüğünün, insanı insana karşılık beklemeden yaklaştıracak mutlu bir akıl ve ruh bileşimini yaratabilme yeteneğine sahip olduğunu da açıkça göstermektedir. Neden böyle olmasın ki, insanseverlik, ne bir dogma, ne de bir tarikat ya da mezhep, ne de statik ve doktriner bir inanc olmadığı için, oluşum ve gelişimini duraklamadan sürdürmüş ve sürdürmeye devam edecektir de.

Vicdan özgürlüğünden beslenen humanizma inancı, sadece: sevgi, ahlâk ve erdemlik türünden davranışları, kişi ve toplum lehine değerlendirebilmenin ideâlidir; ve insan insana, ancak bu tür zirvelerden geçmekle yaklaşabilir. Gerçek dinin amacı da budur. Böylesine bir sonuç, Stoizma felsefesinin kurucusu olan Zenon'un (350-264 m. ö.) öğretisine güç veren Tabii-Hukukun aktüel değerini her zaman için koruduğunu kanıtlamıştır. Rönesansa özgü vicdan özgür-

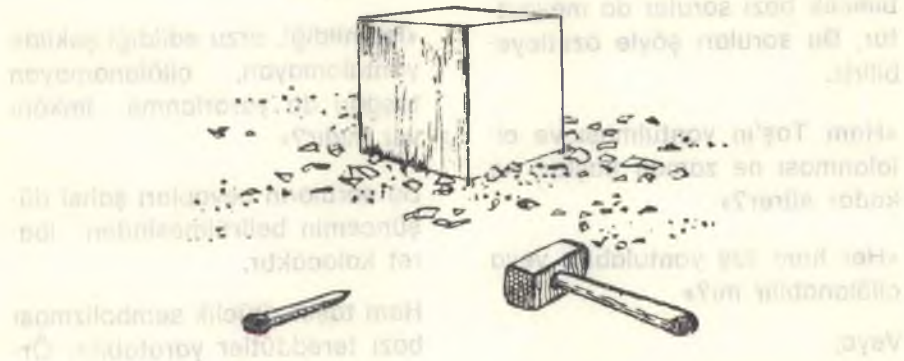

lûgü anlayışı ise, antik felsefenin kurucularından Aristo (384-322) ile Zenon'un, büyük İslâm düşünürü, Kordobalı İbn-el Rüşd (1126-1198) ile, Hollandalı filozof Erasmus'un (1466-1536), insanlığın 1700 yıllık düşün aşaması içinde yaratmış oldukları ortak bir sentezden başka birşey değildir.

Ünlü İngiliz filozofu John Locke (1632-1704), bu sentezi, insanoğluna verilmesi gereken değer en geniş anlamdaki yorumuna dönüştürmüştür. Nitekim Locke ile ondan sonra gelen tüm humanizma öncüleri ise, insanseverlik anlayışını geliştirme amacıyla kurulan derneklerde yetişmiş ideâlistlerdir; ve bunlar ilk olarak, hıristiyan olmayanları da kardeş tanımanın toleransını, dünya çapında yaratabilmenin mutluluğuna ermişlerdir.

Vicdan özgürlüğü ideâlinin güçlenmesi, Birleşik-Amerika ve Fransa ihtilâllerinden sonra , devletçilikte Laisizmin doğmasına yolaçmıştır. Böylece Birleşik-Amerika'da 1776 yılında: «İnsan Hakları Bildirisi», Fransa'da da: 1789 yılında ; «İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi» adlarıyla yürürlüğe girmiş olan anayasalar, insanseverlik ideâlinin devletçe benimsenmesinin ve teokratik devletin yıkılmasının temel belgeleri olmanın niteliğini taşımaktadırlar.

Yukarıda açıklanan bütün bu uğraşılara rağmen insanlık, özgür vicdan konusunda henüz varılması özlenen aşamalara ulaşmış değildir. Vicdan özgürlüğünün, biraz da Latinlerin: «per aspera ad astra», yani: «Savaşla Zafere!» özdeyişindeki gerçekte yer almış olduğunun gözden uzak tutulmaması gerektiği kanısındayım ve böylesine bir savaşın elindeki tek silâhin ise, sadece akıl gücü olduğuna inanıyorum.

bu taşın ritüel sembolizması, gerek ritüellerde, gerek çeşitli masonik yayınlarda açıklanmıştır. Ancak üzerinde önemle durulması gereken, kesin ve açık bir şekilde cevaplandırılmadığı takdirde, olumsuz sonuçlara yol açabilecek bazı sorular da mevcuttur. Bu soruları şöyle özetleyebiliriz.

«Ham Taş'ın yontulması ve cilalanması ne zaman başlar, ne kadar sürer?»

«Her ham taş yontulabilir veya cilâlanabilir mi?»

Veya;

«Cilâlanmış her taş mükemmel midir? Ma..:imizin yapısında kullanılabilir mi?»

«Ham taş nasıl yontulur ve cilâlanır?»

Ve nihayet,

«İstenildiği, arzu edildiği şekilde yontulamayan, cilâlanamayan taşdan da yararlanma imkânı var mıdır?»

Bu soruların cevapları şahsi düşüncemin belirtilmesinden ibaret kalacaktır.

Ham taşın ritüel sembolizması bazı tereddütler yaratabilir. Ör-

neğin, ham taş, «... tabiatın yarattığı haliyle, kaba ve cahil insan», «... henüz kör inançlardan, bencillikten, kaba iç güdülerden kendini kurtaramamış olan insan...» (1) diye tanımlanmakta; yontulmuş küb şeklindeki taşın ise, «M.: olmuş, hatalarından, boş inanç ve peşin hükümlerinden sıyrılmış, evrensel yapıya faydalı bir şekilde katılabilecek hale gelmiş bir insanı temsil...» (1) ettiği belirtilmektedir. Ayrıca, «Ocaktan titizlikle seçtiğimiz taşlar henüz hamdır,» (1) denilmektedir. Bu ifadeler üzerinde duralım. Eğer «M.: olmuş» deyişini, gerekli yasal ve ananevi formaliteleri yerine getirip resmen mesleğimize katılma diye anlar ve ifadeleri de olduğu gibi kabul edersek, aramıza katılan her yeni K.:’in, katıldığı anda, titizlikle seçilmesine rağmen, «ham taş» ve ham taşın yukarıda açıklanan tarifine göre de «kaba, cahil, kör inançlardan, bencillikten, kaba iç güdülerden henüz kendini kurtaramamış,» olduğu anlaşılabilir ki, tabii bu doğru olmaz. Keza, mesleğimize katılanların, katıldıkları andaki ortalama yaşlarını düşünürsek -ki herhalde otuzdan aşağı değildir- bu yaşdan sonra, ham taş tarifine kelimesi kelimesine uyan bir kimsenin, sırf aramıza katılmak-

(1) I. D. Ritüeli.

la, cilâlanmış taş haline gelebilmesindeki zorluk da bizi tereddüde düşürebilir.

Aslında, ham taşın yontulması, cilâlanması «process»’i, (süreci) «M.:’luğa Kabul»den çok daha önce başlar. Mesleğimize kabul edilme arzusunda bulunan kimse, bilinçli veya bilinçsiz olarak bu sürecin içinde bulunan; sistemli olmasa dahi, bu süreci sürdüren bir insandır. Diğer bir deyişle, o, zâten, resmen olmasa da, mânen M.:’dur. «Ham taşın titizlikle seçilmesi» işlemi ise, müracaat edenler arasından mesleğimize henüz resmen katılmamış bu M.:’ların bulunup, saptanmasından ibarettir. Mesleğimiz, M.:’luk yolundaki çalışmalarına, daha aramıza katılmadan evvel başlamış bu gibi kimselere, çalışmalarına daha olumlu ve sistemli yön ve hız verecek, teşvik edecek bir ortam sağlar. Yanî, evvelden başlamış ve devam etmekte olan yontma, cilâlama sürecine yardımcı olur.

Gene başka bir deyişle aramıza katılma arzusunda bulunan namzet, «...inisiyasyon’un telkin ettiklerini nefsinde tahakkuk ettirebilme kudret ve kuvvetinde olmalı»dır (2).

(2) Abdurrahman Erginsoy K.: «İnisiyasyon» Çankaya Locası Yıllığı Başnur Matbaası, Ankara, 1968, S: 83.

Eğer ham taşın seçiminde gerekli titizlik gösterilmezse, eğer namzette bu vasıflar yoksa, eğer ham taş yontulmağa müsait olmayacak kadar sert veya yumuşaksa, veya örneğin, içinde, dıştan ilk bakışta gözükmeyecek bir çatlak mevcutsa, yontma çabalarının ne derece başarılı olabileceği açıktır. En kötüsü, taş cilâlandıkça üstteki satıh kaybolacak ve cilânın altındaki çatlak sırtacaktır. Hele bir de, bu taş Mâ:.'in gözle görünen değil de, saklı fakat önemli bir yerine yerleştirilirse, örneğin temelde kullanılırsa, bu durumun yaratabileceği zararlı sonuçların derece ve etki sahasını düşünmek bile insanı ürkütmeğe yetecektir.

Binaenaleyh ham taşın yontulma sürecinin, resmen katılma işleminden çok daha evvel başladığını ve bu sürecin zaten içinde bulunmayan bir kimsenin, sırf aramıza katılmakla küb taş haline gelebileceğini ummak biraz fazla iyimserlik olur. Bu bakımdan, kardeşlik zincirimize katılacak halkaların, mabedimizin yapılmasında kullanılacak ham taşların seçiminde azami dikkati göstermemiz, önemli görevimizdir.

Yontma ve cilâlama süreci ne kadar devam eder? Bütün yaşam boyunca... Bu sürecin ta-

mamlanmasına bir ömür boyu da yetmez. Zira bizim gayretimiz, hiç bir zaman bitmeyecek, sonsuza kadar sürecek bir muhteşem çalışmanın, birbirini takip eden bölümlerinden ibarettir.

Her ham taş yontulabilir veya cilâlanabilir mi? Bunun cevabını birinci suali cevaplandırırken vermiş olduk. İstersek şöyle de düşünebiliriz. Belki her taş yontulabilir ama, bu yontulma işlemi o derece büyük kısımların koparılmasını icap ettirebilir ki, sonunda ortada, Mâ:.' yapısında kullanılmasına imkân olmayacak ufacık bir parça kalabilir. Veya pırlı pırlı cilâlanmış bir taşın içindeki çatlak, en ufak bir sarsıntıda Mâ:.'in, hiç olmazsa bir bölümünün çökmesine neden olabilir.

Ham taş nasıl yontulur, nasıl cilâlanır?

Bu işlemin en zor tarafı şudur: Biz, hem ham taşın kendisiyiz, hem de elimize verilen avadanlıkları kullanarak bu taşı yontmağa, cilâlamağa uğraşan kimseleriz. Tabii ki, bize avadanlıklarımızı kullanmayı gösterecek, öğretecek üstadlarımız vardır. Tabii ki, asırlardan beri gelen usullerimiz vardır. Ama gene de, kendimiz olan ham taşı yontacak olan kimse, kendimizden başkası değildir. «İnsanlığın kendi kendisinin mimarı olduğu-

nu, insanlığın hiç durmadan kendi kendini aşmaya çalıştığı-
nı...» (3) bir an için bile unut-
mamamız gerekir. M.:’ik çalış-
ma, M.:’nun kendisi üzerinde
yorucu ve sabırla yürütülmesi
gereken bir çabadır» (4). «KK.:’
imizin, M.:’luğun ortak amacı
doğrultusunda, geleneklerimiz,
sembollerimiz ve bunların anla-
tımları konusunda bilmek isteği
ile yüklü buldukları çok şey
için... diğer KK.:’inin... yardım-
larına muhtaç oldukları...» (5)
muhakkaktır. Ancak, «Ham Ta-
şın yontulmasında herşeyi baş-
kalarından beklemek bencil bir
davranıştır. İnsanoğlu, kendi ya-
pısında, kendisi için aydınlanma
yolları bulabilir. Konfüçyus’un
dediği gibi, «Karanlıktan şikâyet
edeceğiniz yerde, önce kendiniz
için bir mum yakınız.»

Sağlam ve titizlikle seçilmiş ol-
makla beraber arzu edildiği gibi
yontulmayan taştan yararlanı-
bilir miyiz sorusunu ise, Raşit
Temel K.:’imizin New Age’den
tercüme ettiği bir hikâyenin öze-
tiyle cevaplanabilir : (6)

(3) Necip Alsan K.: «Hamtaş» **Türk
Mason Dergisi** Yıl 10, Sayı 38, Ni-
san 1960, S: 2100.

(4) Ahmet Örs K.: «Semboller» **Mimar
Sinan** Sayı 20, 1976, S: 59.

(5) Yılmaz Karakoyunlu K.: «Sem-
bollerin Yorum Güçlüğü ve Aydın-
lanma Gereği», **Mimar Sinan**, Sayı
23, 1977, S: 41.

Ocaktan çıkarken taşının bir
hatası yüzünden köşelerinden
biri kırılmış olan bir ham taş
dertlidir. Zira Üstad diğer taşla-
ra şekil vermekte, kendisine do-
kunmamaktadır. Ancak bir süre
sonra Üstad bu ham taşa şun-
ları söyler: «Biz mükemmel taş
derken, içi de dışı da sağlam ve
pürüzsüz bir taşı kastederiz.
Belki de dikkatsizce seçilmiş bir
taş mükemmel yontulmuş ve
yüzleri cilâlanmış olmasına rağ-
men zayıf bir tarafını gizlemiş
olabilir ki, bu da mâbet duvarı-
nın bir kısmının çökmesine se-
bep olabilir. Bak şu köşede, te-
mel taşlarından biri, duvarın
ağırlığı altında çatladı. İşçiler
çatlayan bu taşı çıkarıyorlar.
Sen o taşın yerini alabilir mi-
sin?» Ham taş bu görevi zevkle
kabul eder. Ham taş toprağın
altında, temel taşı olarak kalır;
mabedin güzelliğini seyredenler
onu göremezler. Fakat, yıllar,
asırlar geçer. Harpler, tabii afet-
ler mabedin yıkılmasına, o güzel
cilâli taşlarla süslü duvarların
yok olmasına neden olur. Mabe-
din tek bir duvarı ayakta ve
bu duvar, köşesi kırık, cilâlan-
mamış o ham taşın bulunduğu
temelin üstündeki duvardır. Bu
güzel, anlamlı hikâye bize hep-
imizin bildiği fakat zaman zaman

(6) Raşit Temel K.: (New Age’den
Tercüme) «Bir Taşın Efsanesi». **MI-
mar Sinan** Sayı 6, 1968, S: 79-81.

unutabildiğimiz şu gerçeği de hatırlatır. Hemen her insan, görülme, duyulma, beğenilmek arzusunu kalbinde taşır. Ancak, gerek haricî âlemde, gerekse mesleğimizde öyle kimseler vardır ve olmalıdır ki, görülmeden, duyulmadan, göze batmadan, ses çıkarmadan insanlık Ma.'nin ayakta durmasını sağlayan temel taşı görevini yaparlar.

Bu taşların, en az duvarları süsleyen taşlar kadar önemli olduğunu, bu görevlerin en az, daha gösterişli görevler kadar faydalı ve şerefli olduğunu kim inkâr edebilir. Yeter ki, insan, gösterişiyle değil, sâkin, sessiz ve gösterişsiz olarak görevini yapabilmeyi vereceği manevî tatmini yeterli bulabilecek olgunluğa erişmiş olsun.

«Ham taşı yontma sembolü aynı zamanda Süleyman Tapınağının, dünyanın ilk taş yapısının inşasını hatırlatır. Bir grup çalışmasının ürünüdür, aynı zamanda Süleyman Tapınağı. Böylece «ham taş» demek bile tek tek M.'.lara, kendilerine, yakınlarına ve topluluğa olan görevlerini bir anda hatırlatabilmeye yeterlidir... Kardeşlik zincirimiz de... bu zincirin içinde aynı görüş ve düşünüş biçiminin hiç bir kopukluk olmadan halkadan halkaya geçtiğini bize hatırlatır. Bunun için zinciri meydana geti-

ren... KK.'. arasında hiç bozulmaması gereken bir uyumun da bulunmasını öngörür» (7).

Nasıl ki her zincir ancak en çürük halkası kadar sağlam olabilirse, Mâ.'.imiz de ancak temel taşlarımızın kuvveti nisbetinde sağlam olabilecektir.

Çeşitli teknolojik, ekonomik ve sosyal nedenlerle dünyamız çok sür'atli bir değişme sürecinin içinde bulunuyor. Değişmenin bu korkunç sür'ati tüm insanlarda huzursuzluklara sebep olmaktadır. Özellikle gelişmekte olan memleketlerde ve tabii bu arada memleketimizde de bu huzursuzluk daha bariz bir şekilde görülmektedir. Millet olarak her yaşta, hepimiz kızgın insanlar olduk. Günlük yaşantımız için yaptığımız mücadele, bizleri, gülmeyen, asık yüzlü kızgın kimseler haline getiriyor. Ve zaman zaman, elimizde olmadan, haricî hayatımızın bu olumsuz sonuçlarını, buraya da, bu mukaddes Mâ.'.imizin inşai çalışmalarına da taşıyoruz. Halbuki her zamandan daha ziyade, bu dönemde, M.'.lik ilkelerimize, inançlarımıza ve an'anelerimize sınıksız sarılmak zorundayız. Çünkü bizi bugünkü ve yarınki hayata bağlayacak, bize destek olacak en büyük kuvvet K.'.lik Zin.'.imizdir. Tekrisimizle,

(7) Ahmet Örs K.'. op. cit. S: 59.

yeni bir hayata doğduğumuzu, eski hayatımızı bıraktığımızı bir an için bile unutmamalıyız. Gönül istiyor ki, haricî hayatımızda ne kadar tatsız hâdiselerle karşılaşmış olursak olalım, burada çalışmağa başlarken ve çalışırken herşeyi unutalım; sadece ve sadece bembeyaz eldivenlerimiz, tertemiz önlüklerimizle, asırlar öncesi dikkatle seçilmiş avadanlıklarımızı kullanarak, mu kaddes Ma.:’imizin mükemmel bir şekilde yükselmesiyle uğraşalım. Yumuşak olalım, müsamahakâr olalım, güler yüzlü olalım. Dünyadaki hiç bir arzunun, düşüncenin ve kaprisin bir K.:’imizin yüzünü güldürmek, kede-

rini azaltmak, neş’esine iştirâk etmek kadar önemli olamayacağını unutmayalım. Haricî dünyanın huzursuzluğunu Mâ.:’imizin kapısında bırakalım, içeriye taşımayalım. Tam tersine, Ma.:’imizin inşasında kavuştuğumuz huzuru hârice götürelim.

Gönül istiyor ki, bu sağlam zincirimizin tüm halkaları, her zamanki gibi bugün de, yarın da sınıksız, sapsağlam, pırıl pırıl birbirleriyle kenetlenmiş olarak kalsın. Ev.: Ul.: M.:’i kalplerimizdeki K.:’lik sevgisini, insanlık sevgisini, kısaca «sevmeyi» daima muhafaza edebilmemizde yardımcımız olsun.

izcilik ve Masonluk (1)

Tayfur TARHAN

izcilik, çocukların ve her iki cinsiyetten erişkinlerin ahlâkî, fizikî, tatbiki ve medenî alanlarda yetiştirilmelerini amaç edinen **evrensel** bir kuruluş olarak tanımlanmaktadır.

Başka bir deyimle, izcilik, **Robert BADEN-POWELL** (2) tarafından kurulup harekete geçirilen uluslararası bir örgüt ve eğitim yöntemidir.

Baden-Powell bir müstemleke subayı idi; bir çok iptidâî kavimlerin örf ve âdetlerini incelemiş, uzun süre Hindistan'da ve Güney Afrika'da yaşamış, Hint felsefesi hakkında esaslı bilgi sahibi olmuştur. Subaylık vasfı, onu hiç bir vakit hür fikirlilikten alıkoymamıştır. Asker-

---

Not : 18 Ocak 1978 Çarşamba günü ÂHENK Muh. : Lo. : sında, ertesi Perşembe günü de BAŞAK Muh. : Lo. : sında yapılan konuşmadır.

(1) Bu derlemede, «La Chaine d'Union» dergisinin 1951-1952 yılı, 4 üncü sayısında Ben HIRAM'ın «Scoutisme et **Franc-Maçonnerie**» başlıklı yazısından ve «Grand Larousse Encyclopédique» ile, Metin GENÇ'in «İzci Lideri'nin El Kitabı» adlı eserinden yararlanılmıştır.

(2) BADEN-POWELL (Robert, 1. baron) (Lord B. P. of Giwel) 1857 de Londra'da doğmuş ve 1941 de Kenya'nın Nyeri şehrinde ölmüş olan bir İngiliz generalidir.

lerin toplu halde eğitimi, yâni «tâlim» yerine, «fert ile meşgul olan» bir metodun ikamesini denemiştir. 25 Temmuz ile 9 Ağustos 1907 tarihleri arasında rastlayan iki hattalık süre ile bir kampta yaptığı denemesinde, bu tarihi iki haftayı yaşayan çocuklar arasında, birbirleriyle mükemmelen anlaşılan dük oğullarının ve uşak oğullarının bulunduğunu müşahede etmiştir. Bu kamp hakkında, 1908 de yazdığı «Scouting for boys» adlı eseri oluşturmuştur.

«Izci» (osmanlıca: «keşşaf») kelimesi, ingilizce «scout»un mukabilidir. «Scout»un kökeni eski fransızcadaki «escouter» ise de, bugünkü fransızcaya çevirisi «éclaireur»dür (askerlikteki «keşif kolu» anlamında).

İzcilik, «yeni» denilen pedagoji prensiplerine dayalı bir eğitim metodudur; karakter oluşturulmasını, el maharetleri öğretilmesini amaçlar.

Baden-Powell şöyle diyor: «İnsanlara savaşmayı öğreten san'atı, çocuklara **barış yapmayı** öğreten bir san'ata dönüştürmeye koyulaum; bu, dönüştürme olarak, bir şey değil; fakat bu, daha ilk denemelerde oldukça başarılı oldu ve izciliğin, yeni şekliyle, savaş san'atı ve askerlik prensipleri ile hiç bir müşterek tarafı kalmadı».

Yine Baden-Powell'in ifadesine göre, izcilik, «faal, neş'eli ve faydalı» vatandaşlar yetiştirmeyi hedef tutan bir eğitim metodudur.

İzcilik, bir yasaya (bir TÜRE'ye), bir simgeye ve - inceleme, fikir te-selsülü ve ifade olunma ile tamamlanan - beratlara dayalıdır. İzcilik, altışarlık gruplar, sonra da, bu grupların üç ilâ altısından oluşan ve bunlardan her biri - dâhilinde, şefin örnek alınacak kişi olduğu belirgin olması gereken - birer müşâreket olan «takımlar» (OCAK'lar) hâlinde, ortaklaşa bir hayat sürmeyi hedef edinir.

Metod, pek tabii olarak, ilk önce Büyük Britanya'da gelişmiş, fakat, kısa zamanda, Britanya İmparatorluğunun ve Avrupa'nın bir çok memleketleri tarafından benimsenmiştir.

İzcilik, bugün, dünyanın hemen bütün ülkelerinde uygulanmaktadır.

«Jamboree» (3) tipindeki belli aralarla yapılan toplantılar, izciliğin evrensel karakterini belirtmektedir.

---

(3) **Jamboree:** Kipling tarafından Hint dilinden İngilizceye aktarılmış bir kelime olup, izciler tarafından 1920 yılından beri, belirli aralarla, Londra'da yapılan uluslararası toplantılara verilen addır.

1957 yazında, İngiltere'de, bütün kıt'alardan gelen 3500 kız ve erkek çocuğun katıldığı 50 nci yıldönümünü kutlama toplantısı yapılmıştır. Gerçekten, izcilik, erkek çocuklara maksur kalmamış, kısa zamanda kızlar da, kendiliklerinden, izcilikten faydalanmak istemişler ve «izci kızlar» hareketi de büyük önem kazanmıştır. Izcilik faaliyetleri genellikle açık havada cereyan etmektedir.

Faaliyetleri arasında, geziler ve kamplar başta gelmektedir. İzci gruplarının, ritleri ve an'aneleriyle sürdürülen iç yaşantıları, genellikle haftada bir defa, bizzat izci kız ve erkekler tarafından tertip ve tanzım edilen «lokal»lerde cereyan etmektedir.

Izcilik, aile ve okul ile bağlantılı olarak, yaş bölümleri itibariyle uzmanlaşmış küçük gruplar (KÜME'ler, OYMAK'lar, OCAK'lar) dahilinde kişileştirilmiş bir eğitim verir. Masonik etkinin esas itibariyle bu grup içerisinde kendini gösterdiği söylenebilir: az çok ritlerle, bir kol-aan diğerine geçiş; tanınma işaretleri (izci selâmı genellikle üç parmak ile verilir); merasimle ve arkadaşlar önünde verilen söz; mutlak müsamaha; ferdin (bireyin) hürriyet içinde gelişimi; şefin kendi vasıflarıyla kazanılmış otoritesi, bu cümledendir. Kaldı ki, 8 ile 12 yaş arasındaki çocuklardan oluşan ve «yavru kurtlar» adı verilen izciliğin en genç kolu, esas itibariyle **Rudyard KIPLING**'in «Vahşi Ormanlar» adlı kitabından ilham almıştır (4).

İngiltere Kralı VII. Edourd'un kardeşi CONNAUGHT Dükü ve SUSSEX Kentü (Field Marschall H. R. H. Arthur William Patrik Albert) (1850 - 1938), 1901 ile 1939 yılları arasında İngiltere Birleşik Büyük Locasının Büyük Üstadı, aynı zamanda da Uluslararası Izciliğin Genel Başkanı idi.

Izcilik, erkek çocuklar için Merkezi Cenevre'de (12 milyon üye) ve kız çocuklar için Merkezi Londra'da (6 milyon üye) olan uluslararası bir örgüttür, 83 memlekette temsil edilmektedir. Bu hareket, millî ve milletlerarası temaslar (Jamboree'ler) yoluyla, birlik ve beraberliği idâme ettirmeye çalışmaktadır.

---

(4) **Rudyard KIPLING**, (1865 - 1936) : Bu ünlü İngiliz şair ve romancısı, ömür boyunca çok faal bir Mason olmuştur. Bombay'da doğmuş, 1886'da, Eyâlet Büyük Üstadı tarafından bahşedilen yaş İstisnâsı ile, «Hope and Perseverance» Locasında tekris edilmiştir. 1888 de «Independance with Philanthropy» adlı Allahâbâd Locasının üyesi olmuştur. Bilâhire, Royal Arch'in Mark derecesine yükselmiş ve «Societas Rosicruciana» üyesi olmuştur.

1968 yılında yürürlüğe giren 171 maddelik TÜRKİYE İZCİ YÖNETME-
LİGİ'nde, ezcümle şu hükümler yer almaktadır :

Madde 22 — Beden Eğitimi ve İzcilik Müdürlüğü ..... dış izcilik
teşekkülleriyle gerekli yazışmaları sağlar.

Madde 23 — ..... Dış ilişkiler önderi : Milletlerarası ilişkileri kurar
ve gelişmeleri yakından izler.

Madde 119 — Hizmet devresi çalışmaları :

A — Uluslararası konular :

- 1 — Birleşmiş Milletlerin kuruluş çalışmaları hakkında etüd
hazırlamak,
- 2 — Uluslararası ticârî ve sosyal kuruluşlar hakkında inceleme
yapmak (UNESCO, UNISEF, ORTAK PAZAR, E. F. T. A. ve
R. C. D. gibi),
- 3 — Diğer Milletlerin ergin izcileriyle mektuplaşarak işbirliği
yapmak.

B — Ulusal konular :

- 1 — T. B. M. M., Anayasa ilkeleri, adli kuruluş hakkında ince-
leme yapmak,
- 2 — Devletçilik, özel sektör, borsa ve mâliye konularından bi-
rinde inceleme yapmak,
- 3 — Sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, halk eğitimi, halk sağ-
lığı ve **kimsesiz çocuklar** konularından birinde inceleme
yaparak etüd hazırlamak,
- 4 — .....

C — Gençlik konuları .....

Madde 157 — (Uzmanlıkların sonuncu bölümü) Milletlerarası Arka-
daşlık :

- a) Komşu olan veya olmayan bir memleket hakkında rapor ve ista-
tistik hazırlamak ve 10 fotoğraflık koleksiyon yapmak,

b) Sececeđi 10 memleketle ilgili 100 puldan müteşekkil koleksiyon yapmak,

c) Sececeđi 2 memleketin izcileri ile mektuplaşmak,

d) Bir yabancı memleket hakkında 15 dakikalık konferans vermek.

Madde 158 — (6 — f) : Lider Yetiştiricileri Kurşları :

I — Millî kuruluşlar...

II — Uluslararası kuruluşlar, Avrupa İzcilik Örgütü tarafından açılan kurslardır...

Görölüyor ki, izci hareketi, müntesipleri üzerinde, bir çok eğlence veya tatil gruplarından farklı ve sürekli bir etki yapmaktadır.

İzciliğe, sadece ahlâkına güvenilen yetişkinlerin idaresinde sağlığı bir eğlence imkânı gözü ile bakılması hatâdır ve bu hatâyâ sık sık düşüldüğü görölmektedir. İzcilik çok daha yüksekleri hedef edinmiştir. İzcilik, aile ve okul ile işbirliği halinde, müntesipleri olan kız ve erkek çocukların karakterlerini oluşturmaya çalışır; onların, hem ferdan ferdâ (bireysel olarak), hem de küçük gruplar içerisinde, hakikî bir tamamlayıcı eğitim görmelerini sağlar.

İzcilik, toplu halde «tâlim»in zıttıdır. Üniforma gibi dış görünüşlerin halk arasında çok kere yol açtığı buna aykırı tefsirler, hatâlıdır.

Baden-Powell şöyle diyor: «Eğer gür sesiniz ve disiplin sağlayıcı araçlarınız var ise, bir orduya kumanda edebilirsiniz; ama bu, eğitim değildir.»

Bir izci, çok kısa zamanda, büyük inisiyatifler ve ciddi sorumluluklar alabilecek duruma getirilmektedir. Ona rehberlik eden (ve esasen genellikle gayet genç olan) yetişkin, onu hareketlerinde esrbest bırakmak üzere, mümkün olduğu kadar silik kalmaya itinâ gösterir. Gerçekten, izcilik, «şef yetiştiren okullar»ın en iyisidir.

Bununla beraber, üyelerinden her birinin ayrı ayrı gelişmesini sağlayan «küçük grup» halinde çalışmanın faydaları da ihmal edilmemiştir. Baden-Powell, bu alanda da, dinamik psikolojinin keşfettiklerini, kablelvuku bir hisle, daha önceden bulmuştur. İzcilikte grup (küme), 6 ilâ 8 çocuk veya yetişkine inhisar ettirilmiştir. «Gençlerin doğal çetesi» misâli bu grup, yalnız başına bir çok faaliyetlere girişmede serbest bırakılmaktadır. Meselâ «izci» yaşında olan erkekler için, bu

eğitim prensibi, herkese görevler veren, onlarda başkalarının mevcudiyetini idrâk hissini uyandıran ve onları sosyal hayata hazırlayan «kol» sistemine yol açmaktadır. Bütün bu faaliyetler, kız veya erkek çocuğun kabiliyet ve arzularına tâbi olarak dozlandırılmış müterak kî bir programa kaydedilmektedir. Teknik düzeyde, bir sınavlar ve «uzmanlık belgeleri» silsilesi, tadrîcen artan bilgiler kazandırmaktadır. Ahlâkî düzeyde, belli bir bekleme süresinden sonra, arkadaşları önünde merâsimle verdiği söz, izciyi, başlıca faziletleri (erdemleri) on madde hâlinde ihtivâ eden «izci türesi»ne riayet hususunda azamî itinâyı göstermekle yükümlü kılar. Uzun süre üstün liyâkat göstermiş olana, «écuyer» (şövalye yâveri) ünvanı verilmektedir (5). Ve nihayet, şef nitelikleri gösteren izci, git gide genişleyen bir otoriteye sahip olmaktadır.

Türkiye İzçiler Birliği Genel Yazmanı METİN GENÇ'in 1974 yılında yayımlanan «İzci Liderinin El Kitabı» adlı eserinde, önsöz kısmının ortalarında, şöyle bir hitap mevcuttur:

«Gel kardeşim elini ver bana.»

«Şu anda sen de oymağımızın bir izcisi, yurt ve dünya izcilerinin de kardeşi oldun. Seni candan kutlarım.»

Aynı eserde, izciliğin temel prensipleri: AND, TÜRE ve PAROLA olarak yer almıştır.

İZCİ ANDI :

«Tanrıya, vatanıma karşı vazifelerimi yerine getireceğime, izcilik türesine uyacağıma; başkalarına her zaman yardımda bulunacağıma; kendimi bedence sağlam, fikirce uyanık ve ahlakça dürüst tutmak için elimden geleni yapacağıma, şerefim üzerine andıçerim.»

İZCİ TÜRESİ :

- 1 — İzci, sözünün eridir, şeref ve haysiyetini herşeyin üstünde tutar.
- 2 — İzci, yurduna, milletine, ailesine ve izci liderlerine sâdiktir.

---

(5) Türkiye İzçileri Yönetmeliğinin 93 üncü maddesinde, mükâfât ve nişanlar şöyle sıralanmıştır: Örnek izci nişanı, teşekkür nişanı, iyi hizmet nişanı, hayat kurtarma nişanı, uzun hizmet nişanı, Wood-Badge (tahta işareti) nişanı, Altın Yonca nişanı ve Şeref nişanı. Bu nişanları alanlara matbu beratları da verilmektedir.

- 3 — İzci, başkalarına yardımcı ve yararlı olur.
- 4 — İzci, herkesin arkadaşı ve bütün izcilerin kardeşidir.
- 5 — İzci, herkese karşı nâziktir.
- 6 — İzci, bitki ve hayvanları sever ve korur.
- 7 — İzci, büyüklerinin sözünü dinler, küçüklerini sever ve korur.
- 8 — İzci cesurdur, her türlü şatlar içinde neşeli ve güler yüzlüdür.
- 9 — İzci tutumludur.
- 10 — İzci, fikir, söz ve hareketlerinde açık ve dürüştür.

(Demek ki izci, mert, şerefli, haysiyetli, sâdık, şefkatli, nâzik, himâye edici, tabiatsever, itaatkâr, saygılı, cesur, güler yüzlü ve dürüst olacaktır.)

PAROLA :

Ergin İzci'nin parolası şudur : «Ergin izci topluma hizmet eder.»

İzci eğitim metodu, gençlere angariyeler yükletilmesini değil, fakat, içgüdülerin bir mecrâyâ sokulmasını, icabında mecrâsının değiştirilmesini ve serbestçe benimsenilen bir ideale doğru yüceltilmesini hedef edinmiştir. Bundan dolayıdır ki, izcilik, tesâdüfen suçlu duruma düşmüş gençler veya, huy bozuklukları ya da kökleri fazla patolojik olmayan davranışlar gösteren gençler üzerinde, bilhassa başarılı olmuştur. Aynı sebeple, «genişletilmiş» denilen izcilik, illetli gençlerin veya hastaların hayatını âdetâ değiştirebilmiştir.

İzciliğin kurucusu Baden-Powell, bir efsâne halinde ve kuvvetle iddia edildiğinin aksine olarak, hiç bir vakit Mason olmamıştır. Ancak şu hususu belirtelim ki, onun izciliğinin ilham kaynağı açıkça Franmasonluk olmuştur ve bu husustaki fikirleri, Franmason olan **Dr. Decroly**'nin (6) pedagojik fikirlerine çok yakındır.

Bir haricî gözü ile bakıldığı zaman, izci gruplarının maddî şekillerini herkes kendi felsefesine göre, yâni kendi görüş açısına göre mânâ landırmaktadır.

Bazı kimseler için izcilik, bir «papaz» işi, ya da askerliğe hazırlayıcı bir cemiyettir; hiç değilse, bir spor cemiyetidir. Diğer bazı kimseler

---

(6) **Decroly** (Ovide) : Belçikalı hekim ve psikolog (Renaix 1871 - Uccle 1932). Uccle'de bir pedagojik psikoloji okulu kurmuştur. Pedagojisinde, çocuğun ihtiyaç ve menfaatleri etüd konularını teşkil etmekte olup, bu konular, çocuğun içinde yaşadığı tabii ve sosyal muhitten mâduttur.

için, bunlar, «vahşilik» oyunu oynayan çocuklardır, yahut da, bu bir hayır cemiyeti veya seyyah, ya da kamping cemiyetidir. Bir general tarafından kurulup, İngiltere'den ithâl edilen bu izcilik, sakın «intelligence Service» ile münâsebette olmasın? dolayısıyla de anglo-sakson emperyalizminin bir âleti olamaz mı? diye düşünenler bile olmamış değildir.

Yüksek vasıflı olan herşeyde olduğu gibi, izciliğin de taklitleri olmuştur. Siyasî partiler tarafından örgütlendirilen «Kızıl Atmacalar», «Öncüler»... gibi.

Hülâsa, kamu oyunu artık eskisi gibi ürkütmeyen bu gençlik hareketi hakkındaki mülâhazalar, büyük çeşitlilik arz etmektedir. Bu ise, çok kimsenin izciliği dışarıdan görmesinden ve tezâhürlerini kendi önyargılarının, yâni onun hakkında bildiklerini sandıklarının ışığı altında yorumlamasından ileri gelmektedir. Halbuki bu gayet normaldir, çünkü herkes herhangi bir şeyi ancak bilgisi kadariyle anlayabilir.

Ben HIRAM, «La Chaîne d'Union» dergisinin 1951 - 1952 yılı 4 No. lu nüshasında yayımlanan «Scoutisme et Franc-Maçonnerie» adlı makalesinde şöyle diyor: «Ben, 1920 yılından itibaren onbeş yıl kadar izci şefi idim; izciliğin fiilî tatbikatı içinde bulundum; izciliği **içinden** gördüm; o arada Franmason oldum ve ancak o günden sonra izciliği yavaş yavaş anlayabildim. Şu halde, size özel surette sunmakta olduğum görüş, hem izci hem de Franmason olan, yâni her iki müessese hakkında, yaşanmış, dolayısıyla de muhakeme ve hissedilmiş bilgiye sahip olan bir kişinin görüşüdür.» Ve, şunları ilâve ediyor: «O halde! ev izciler!... mensubu bulunduğunuz evrensel cemiyetin bir iptidâi tekris mâhiyetinde olduğunu ispat etmek sizlere düşmektedir; bununla, tekrîsin, izcilerde, **kendi kendine yükselme** arzusunu kamçılavaçağını, onlara bunun usûlünü öğrettiğini ve onları bu yolla talim ettirdiğini kastediyorum. Öte yandan, bu tekrisin, eski zamanlarda, «kâmil tekrîs»in önceliğine sahip olan «Büyük Esrar» dan evvelki «Küçük Esrar» ile mukayese edilmesi mümkündür. Nitekim, bazı izciler için, Büyük Esrar, Franmasonluk olacaktır. Bunun böyle olduğunu sık sık müşahade etmişimdir; Localarda, nisbeten yüksek adette eski izcilerin bulunduğunu görmüşümdür; bu ise, kendiliğinden böyle olmuştur.»

Papalığın, Franmasonluğa benzettiği izciliğe karşı 17 Eylül 1911 tarihinden itibaren cephe aldığı; birinci dünya harbinden sonra, 1920 de, kilisenin tutumunu değiştirdiğini ve hattâ bir de «Katolik İzciler

Uluslararası Ofisi» kurduğunu, Râhip S. J. **Sevin**'in (7), Franmason-**luğun** her yerde izciliğe yardımcı olduğunu bizzat ikrar etmesine rağmen, masonik menşesine şüphe ile bakmakta olduğu izcilikten, terbiyevî ve dinî amaçlarla pekâlâ yararlanılabileceğini isbata çalıştığını; netice itibariyle, Kilisenin, bir çok Fransa izcisinin seminerlere veya dinî tarikatlarla katılmalarıyla iftihar etmekte olduğunu, ayrıca ve tafsilâtiyle anlatan **Ben HIRAM**, izcilik hakkındaki görüşünü şöyle söyle tamamlamaktadır :

«Eğer izciliğin - açtığı ufuklardan ayrı olarak - kendine has bir kıymeti var ise, bana öyle geliyor ki, bir de ayrıca, ihtiyacını bizzat kendi doğurduğu daha yüksek bir tekrîse ulaşma vasıtasıdır; ve, bir ilk basamak gibi, bir nevi ön-tekrîs teşkil etmektedir.»

1924 de **Kopenhag**'da toplanan **ULUSLARARASI İZCİLİK KONFERANSI**, şu kararları almıştır :

«Uluslararası İzcilik Konferansı, izciliğin, ayrı ayrı her ülkeye ve bütün dünyaya, bedenî, ahlâkî ve rûhî bakımdan sağlam bir gençlik kazandırmak amacını güden ulusal, uluslararası ve evrensel bir hareket olduğunu duyurur.

«İzcilik, ulusal **örgütler** aracılığı ile her ülkede sağlam ve yararlı yurttaşlar yetiştirmek amacını gütmekle, **ULUSAL** bir harekettir.

«İzcilik, **akadaşlık** konusunda hiç bir ulusal sınır tanımamakla, **ULUSLARARASI** bir anlam taşır.

«Her çeşit, ulus, sınıf ve dine bağlı izcilerin **kardeş** oldukları görüşünü ısrarla desteklemekle, izcilik, **EVRENSEL** bir harekettir.

«İzcilik, kişinin dinî inançlarını zayıflatmaya değil, özellikle kuvvetlendirmeye hizmet eder.

«İzcilik Türesi, bir izcinin dinine gerçek ve samimî bir bağlılık göstermesini ve onun gereklerini yerine getirmesini önerdiği gibi, çeşitli dinlere bağlı izcilerin toplantılarında tek bir dini inancının propagandasını yasaklar.»

Daha önce bazı maddelerine değindiğimiz **TÜRKİYE İZCİLERİ YÖNETMELİĞİ**'nin dayandığı 12 Mayıs 1928 tarihli ve 1246 sayılı, beş maddelik Kanunu da zikretmeden geçmiyelim :

---

(7) **S. J. Sevin** : Katolik İzciler Uluslararası Ofisi'nin Sekreteri ve 1924 de yayımlanan «Scoutisme» adlı eserin yazarı.

**TÜRKİYE GENÇLİK TEŞKİLÂTİNİN
TÜRK VATANDAŞLARINA HASRI
HAKKINDA KANUN**

BİRİNCİ MADDE :

Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, gerek mekteplerde ve gerek mektep hâricinde izcilik, keşşaflık, boyskavtlık veya diğer herhangi mââm ve ünvan altında izcilik teşkilâtı vücuda getirmek hakkı münhasıran Türk vatandaşlarına aittir.

İKİNCİ MADDE :

Birinci maddede zikredilen teşkilâtı ecnebîler vücuda getiremeyeceği gibi, bu kabil teşkilâta ecnebî gençler dahil olamazlar.

ÜÇÜNCÜ MADDE :

Türk vatandaşlarından olanlar dahi birinci maddede zikredilen teşkilâtı ancak Maarif Vekâletinin müsaadesiyle ve o Vekâletin emri ve murakabesine tâbî olmak şartıyla vücuda getirebilirler.

DÖRDÜNCÜ MADDE :

Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

BEŞİNCİ MADDE :

Bu kanun ahkâmını icraya Dahiliye ve Maarif Vekilîleri memurdur.

Yukarıdan beri anlatılanlardan :

a — İzçiliğin kurucusunun Mason olmadığı, fakat Masonlarla yakın temâsı olduğu ve masonik düşünüden etkilendiği :

b — Franmasonluğun her yerde izçiliğe yardımcı olduğu;

c — İngiltere Kırâlinin kardeşi Connaught Dükü'nün hem Uluslararası izçiliğin Genel Başkanı, hem de İngiliz Franmasonluğunun Büyük Üstâdı olduğu;

d — İzçiliğin, «tâlim» denilen toplu haldeki eğitimin yerine, kitle ile değil, fakat fert ile meşgul olan bir eğitim metodunun getirilip, çocuklara tatbik edilmesiyle meydana geldiği;

e — İzciliğin, mensuplarına, fazîletler öğreten ve kendi kendilerini yükseltme azmini aşıl原因 bir metod olduğu;

f — İzcilikte, asilzâdelerin ve asil olmayanların çocuklarının pekâlâ anlaştıkları;

g — İzciliğin, insanlara savaş yapmasını öğreten san'atın, çocuklara barış yapmasını öğreten bir san'ata dönüştürülmesinden doğduğu;

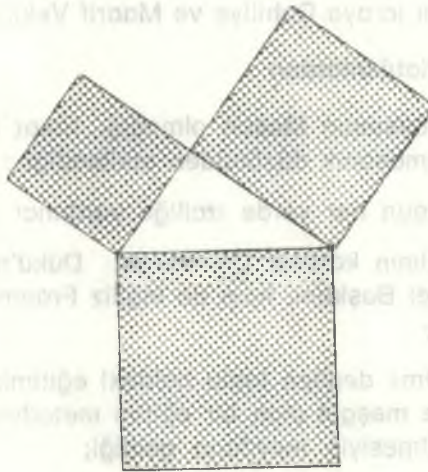
h — İzciliğin, örgüt bakımından ulusal; arkadaşlık bakımından uluslararası; ulus, sınıf ve din ayrılığı gözetmeksizin bütün izcilerin kardeş olması bakımından da evrensel olduğu;

i — İzciliğin, masonik tekrîsin bir ön-tekrîsi mâhiyetinde telâkkî edilebildiği

anlaştılmaktadır.

Çocukluk veya gençliklerinde izcilik yapmış olan Kardeşlerimiz, Ma sonluğa tekrîs edildikleri gündən bu yana, izciliğin mânâ ve mâhiyetini herhalde daha iyi anlamaktadırlar.

Dış görünüşüne bakıp izciliğe heves eden çocuklarımızın, izciliğin esas geyesine uygun olarak yetiştirilmelerine yardımcı olmak herkesten önce bizlere düşmektedir.

Hasan Âli Yücel'in**Tekris Celsesi Zabtrı (1)**

(Vefa Mah.: Muh.:)

Suha UMUR10 nisan 1341 (1925) Cuma, saat
2 Birinci derece celse

Üs.: Muh.:	Tahsin Hamdi
Na.: Ev.:	Hikmet Ömer
Na.: Sa.:	Selâhattin
Hat.: (muav.)	Mithat Sadullah
Kâ.:	Nikolaki
Muhak.:	Mehmet Sabri
Em.: Haz.: (vek.)	Şükrü
Em.: Has.:	Nail Halid
Teş.:	Râmi
Muh.: Dah.:	Serkis Nihat

B.: 'ler vazifelerine ait makamlarda ahz-ı mevki ve aza-yı âmile sünunları tezyin ettikleri halde, mutat merasimin icrasından sonra, Sa.: Az.: Kâ.: Şa.: Ce.: 'ne ve Türkiye Meş.: Az.: 'nın himayesine istinaden 3 numaralı Vefa Mah.: Muh.: 'nin birinci derecede mesaisine bed ve mübaşeret edildi.

(1) Hasan Âli Yücel için bkz. bu sayıda «Ünli Masonlar».

Tersimat-ı sâbika kıraat ve Hat.: B.:’in mütalâa-i kanuniyesi üzeri ne ârâya vaz edilerek tasdik edildi. Ruzname müzakeratımızda muharrer mevaddan 24 üncü liste muhteviyatının müzakeresine girişilerek, her biri hakkında B.:’lere söz verilmiş ve 283 numarada ismi muharrer olan Bernar Blumental hakkında Şerif B.:, buldukları bazı Mehafil-ı Muhteremede bir çok ta’yibat ve taksiratından bahsedildiğini söylemiş ve hemen formülü doldurularak icabı Meş.: Az.:’a ref’ ve îlâ edilmiştir.

Müteakiben 20 mart 1341 tarihli levhaya rapten tevdî edilen 25 inci liste muhteviyatı da okunmuş ve 31 mevcudu hakkında ayrı ayrı söz verildiği halde kimsesi hakkında aleyhte bir söz vârid olmamıştır.

Bilâhare evrak-ı vâridenin kıraatine başlamış ve Meş.: Az.:’dan şerefmevrud iki kıta levha kaimen kıraat olunmuştur. Bunlardan 133 numaralı olan levhada: İzmir vâdisinde kâin Güneş Mah.: Muh.:’ne talepname vererek müracaat eden mensubini askeriyede Edip nam haricinin icra kılınan skrütene neticesinde mevcut 30 reyden 26 muhalif rey ile red edildiği ve 134 numaralısında Ziya-yı Şark Mah.: Muh.:’ne talepname veren Ahmet Zühtü nam haricinin ikinci defa olarak icra edilen tahkikat neticesi ârâya vaz edilerek, müttefikan reddine karar verilmiş olduğu bildirilmiştir.

Muahharen günleri geçmeyen davetnâmeler okunmuş ve cümlesine B.:’in teşrifleri, tenevvür ve bizleri tenvire himmetleri Üs.: Muh.: tarafından tavsiye edilmiştir.

Ruznam-i müzakeratta üç haricinin tekris merasiminin icrası muharrer olduğu halde, Ekrem namındaki haricî bazı mazeretine mebnî gelememiş, Fethi gelmiş ise de bir hususta istiknahı icab etmekle muvakkaten tehir edildiği bildirilmiş ve hazır bulunan üçüncüsü Hasan Âli (Yücel) nam haricinin merasim-i tekrisiyesine bed ve mübaşeret edilmiştir. Vasiyetnamesi okunduktan sonra, Hat.: B.:’in alınan mütalâa-i kanuniyesi üzerine kabulü karargir olmuş ve usulen haricî Mah.: Muh.: dahiline alınarak imtihanı, seyahatleri bil’icra mazhar-ı nur-u ziya olduğu gibi, iki sütün arasında şerefine bir müselles alkış icra edilmiştir. Bunun üzerine celse beş dakika tatil edilmiştir.

Celse tekrar küşad edilerek, söz menafi-i masoniyyeye hasredilmiş olduğu sütünlara ilân edilmiştir. Bunun üzerine söz alan Hat.: B.:’

imiz, yeni B.:’imiz hakkında irticalen bir nutuk irad eyleyerek, me-zayasından ve kendisinin Mah.: Muh.:’imizin ilminden nurundan tenevvür edeceği gibi Mah.: Muh.:’i de kendilerinin nurundan isti-fade ettireceklerini söylemişlerdir.

Bu arada bu kere Bükreş Sefareti başkitabetine tâyin olunan ve bu gün aramızda huzuru ile bütün ihvanın kalplerini tenşit eden Mah.: Muh.:’imiz evlâdından muhterem Kemal Aziz B.:’imizin şereflerine bir meselles alkış icra edilmiştir.

Bunun üzerine teklif kesesi dolaştırılmış ve Şark’a bazı evrak getir-miştir. Bunlardan birisi Dr. Paraskeva B.: tarafından verilmiş bir levha idi. Bunda Dr. B.:’imiz hâl-i nevmde bulunan Şafak Mah.: Muh.:’ne mensup olduğunu ve mübrez vesikanın Mah.: Muh.:’nin son makbuzu olup, bunu da aynen takdim ettiğinden, Mah.: Muh.:’ mize tebennî etmek talebinde bulunduğunu arz ve niyaz eylemiştir. Alelusul muamele-i lâzimesinin ikmâli zımında Maş.: Az.:’dan istisfarı karargir olmuştur.

İkinci : Müddetini ikmâl etmediği halde taşraya gideceğinden bahisle tezyidi nafaka talebinde bulunan Dr. Hasan Raif B.:’imizin levhası ait olduğu celseye havale ve kendisine altı ay mezuniyet verildi.

Üçüncü : Bekir B.:’imizin tezyid-i nafakası ait olduğu celseye hava-le edildi.

Dördüncü : Beşiktaş’ta mukim tabip Servet Vasfi nam haricînin ta-lepnamesi idi. Cemiyet-i mukaddesemize duhul arzusunda bulunan bu haricî esasen Masonzâde olduğunu söylemiş ve aleyhinde söz söyleyen de olmamış olduğuna binaen Hat.: B.:’in mütalâa-i kanu-niyesi alındıktan sonra tasvipnamesinin Meş.: Az.:’dan celbi resmî-nin tâlikî ve tahkikata tevdiî karargir oldu.

Beşinci levha da : Elyevm Ankara’da Hariciye Vekâleti Umur-u Şeh-penderiye başkâtibi diplomalı mühendis Bedri Tahir nam haricî tara-fından verilmiş bir talepname idi. Tamiken tahkikat icrası ve alelusul Meş.: Az.:’dan tasvipnamesinin celbi karargir oldu.

Müteakiben Üs.: Muh.: sözü Kâ.: B.:’e vermiştir. Mumaileyh B.:’imiz de ketumiyet-i masoniyye hakkında bir konferans vermiştir. Ge-rek Hat.: B.:’imizin yeni kardeşimize hitaben irad ettikleri o tatlı hitabeleri gerekse Kâ.: B.:’in konferansları münasebeti ile şeref-lerine bir müselles alkış icrası teklif edilmiş ve kemal-i şâdi ile icra edilmiştir.

Celse-i atiyerrizde Türk Edebiyatının menşei hakkında bu dakika Mah.:’imizde huzuru ile cümlemizi dilşad eden Selâmet Mah.:’i Muh.:’i erkanından Muh.:. Hıfzı Tevfik B.:’imizin konferans verecekleri, lisan-ı şükranla ihvana tebşir edilmiştir. Üs.: Muh.:’imimiz, bu günkü mesaimize müşareket lûtfu ile Mah.:. Muh.:’i teşrife rağbet buyuran Muh.:. züvvar B.:’lerimizin şereflerine bir müselles alkış icra etmiştir.

Sadaka kesesi dolaştırılmış ve Ahmet Râmi, İsmail Hakkı, Asım Süleyman, Timoleon, Alâettin, Ziya, Nazım, Bedri, Ahmet, Galip, Mazhar, Şefik, Kenan, Nevzat Mazhar, Ahmet Rasim B.:’lerimizin hisseyi tasaddukiyyeleri dahil olduğu halde Şarka 546 tuğla getirdiği sütunlara ilân edilmiştir.

Nısf-ül-leyl-i remzimizin hulûlüne ve bütün B.:’lerimizin şu mesaimizin suret-i mükemmeledeki cereyanından pek şad ve şadan oldukları anlaşıldıktan ve bu badba Hat.:. B.:’in Mütalâa-i kanuniyesi alındıktan sonra mesaiye yine matem işareti ile nihayet verilmiş ve bütün ihvan şevk ve şâdi ile dağılmıştır. 10 Nisan 1341.

Üs.: Muh.:

Hat.:

Kâ.:

ÜNLÜ MASONLAR

Derleyen : Schir ERMAN — Suha UMUR

ANTRANİK (GIRCİKYAN) PASA

1822 — 1894

Ermeni asıllı Türk tıp doktoru. Devlet tarafından gönderildiği Paris üniversitesi tıp fakültesini bitirdi. İstanbulda Mekteb-i Tıbbiye-yi Şahane fizik hocası daha sonra ise müdürü oldu. Bu vakte kadar tıbbiyede fransızca verilen derslerin türkçe verilmesine müdürlüğü zamanında başlandı. Yetiştirdiği talebeler arasında Cemil Topuzlu paşa bulunmaktadır. Büyük Reşit paşanın müşaviri olmuş ve Cemiyet-i Tıbbiye-yi Osmaniye azalığına seçilmiştir.

Antranik Gircikyan K., İstanzulda Ser Locasında 2 Mayıs 1867 tarihinde Mekteb-i Tıbbiye-yi Şahane müdür muavini iken tekeris edilmiştir.

MİTHAT ŞÜKRÜ BLEDA

1874 — 1956

Türk siyaset adamı. İstanbulda lise öğreniminden sonra Cenevre Üniversitesi Fen fakültesinde okudu. Mekâtib-i İslâmiye müdürü ünvanı ile Vidin'deki türk okullarını yönetti. Selânikte okul ve belediye has-

tanesi müdürlüğü yaptı. Genç yaşında İttihat ve Terakkî Cemiyetine girdi. Meşrutiyetin ilânı ile yeniden açılan Osmanlı Mebusan Meclisinin birinci, ikinci ve üçüncü dönemlerinde mebus olarak bulundu. 1908'den kapanışına kadar İttihat ve Terakkî'nin genel merkez üyeliğini, 1916'dan itibaren de Kâtib-i Umumîliğini yaptı. Mütarekede tutuklanarak İngilizler tarafından Malta'ya götürüldü. Türkiye'ye döndükten sonra tarım işleri ile uğraştı. 1935 - 1950 arasında Sivas Milletvekilliği yaptı.

Mithat Şükrü K., Vatan Muh. Mah. azasından idi.

MUSTAFA ZÜHTÜ İNHAN

1881 — 1970

Türk iktisatçısı. Mülkiye mektebini bitirdi. Abdülhamid idaresindeki istibdada dayanamıyarak gizlice Rusya'ya geçti. Bir süre Leningrad'da kaldı, sonra Almanya'ya gitti. Berlin üniversitesinde ihtisas yaptı. Meşrutiyet ilân edilince Türkiye'ye döndü. İstanbul darülfünunu Hukuk bölümü İktisat ve İhsaiyyat (istatistik) Müderriş muavinliğine tâyin edildi. Çeşitli yüksek okullarda müderrişlik yaptı. Ticaret ve İktisat vekâleti müsteşarlığına getirildi. İktisat müşaviri olarak Lozan konferansına katıldı. Usul-ü Maliye (1910), Kavaid-i Teklifiye (1912), İşletme İktisadi (1919), Sigortacılık Tekniği (1942) gibi eserleri vardır. 1910 yılında tekeris edilmiş olan Mustafa Zühtü K., açılıştan sonra Ülkü Locası azasından idi.

HASAN SAKA

1886 — 1960

Türk devlet adamı vemaliyecisi. Trabzonda doğdu. Mercan idadîsini, Mülkiye mektebini ve gönderildiği Fransada Ecole Libre des Siences Politiques'i bitirdi. Bir çok devlet memuriyetinde bulundu. Trabzon mebusu olarak son Mebusan Meclisinde iken işgal kuvvetlerinin meclisi kapatması üzerine İaşe Umum Müdürlüğü teftiş heyeti müdürü oldu. Trabzon mebusu olarak Büyük Millet Meclisine katıldı. Maliye, İktisat ve Ticaret vekillikleri yaptı. Lozan muahedesini imzayanlar arasında bulundu. Mülkiye mektebinde iktisat dersleri okut

tu. Dışişleri Bakanı ve Başbakan oldu. Başbakanlıktan ayrıldıktan sonra C. H. P. Meclis grubu Başkan vekilliğine seçildi. 1950 seçimlerinden sonra görevinden ayrıldı.

Hasan Saka K., Aydın Muh. Mah. azasından olup Yüksek Şûranın 100/30 kayıt sıra No. sı ile 33 dereceyi almıştır.

HASAN ÂLİ YÜCEL

1897 — 1961

Türk yazarı, eğitimcisi ve siyaset adamı. Mekteb-i Osmanî'yi bitirdi. Yüksek öğrenimini Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünde tamamladı. İzmir, Kuleli, İstanbul Erkek ve Galatasaray liselerinde felsefe ve edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. Teftiş kuruluna geçerek bir yıl için Fransa maarifini incelemek üzere Paris'e gönderildi. Türkiye'ye dönünce müfettişliğine devam etti. Ortaöğretimi genel müdürlüğüne tâyin edildi. 1935'te İzmir Milletvekili seçildi, 1938'de Millî Eğitim Bakanlığına getirildi. Bakanlığı sırasında Köy enstitülerinin kurulması, da, dünya klâsiklerinin bakanlık yayınları arasında türkçeye çevrilerle yayınlanmasında büyük emeği geçti.

1946'da bakanlıktan ayrıldı. 1961'de Kurucu Meclis üyeliğine seçildi. Yazı hayatına aruzla yazdığı şiirlerle başlayan Yücel daha sonra hece veznini kullandı. Şiirlerinden çok nesirleri ile tanındı. Eğitim konuları yanında, kültür, sanat, düşünce gibi alanlarda da eserleri vardır. Hasan Âli K., Felsefe öğretmeni iken, 10 Nisan 1925 tarihinde İstanbul'da Vefa Mahfelinde tekeris edilmiştir.

MUSTAFA İNAN

1911 — 1967

Türk mekanik bilgini, Yüksek mühendis mektebini bitirdi. Zürih Yüksek Teknik okulunda doktora yaptı. Türkiye'ye dönüşünde önce Yüksek Mühendis mektebinde Müdenris yardımcısı, sonra da İnşaat Fakültesine bağlı olarak kurulan Teknik mekanik ve Genel mukavemet kürsüsünde profesör oldu. İnşaat Fakültesi Dekanlığı ve İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü yaptı. Tübitak'ın kuruluşunda girdiği bilim kurulunda ölümüne kadar üye olarak katıldı. Başlıca eserleri :

Elastomekanikte başlangıç değerleri metodu ve taşıma matrisi (1964).
Elâstik çubukların genel teorisi (1966), Cisimlerin mukavemeti (1967).
Düzlemede elâstisite teorisi (1969).

Mustafa İnan K., 16 Mayıs 1956 tarihinde İstanbul'da Ahenk Locasının
da tekris edilmiştir.

SIR MACKENZIE BOWEL

1823 — 1917

Kanada Başbakanı. Belleville Intelligencer gazetesinin müdürü ve
nâşirdi. İngiltere obediyanına bağlı 640 numaralı Saint Lawrence
Locasında üstad olduktan sonra Ontario vâdisindeki 11 numaralı
Moira L. nin kurucularından olmuştur.

PHILIPPE JOSEPH BENJAMİN BUCHEZ

1796 — 1865

Hekim, siyaset adamı ve tarihçi. Fransa'da Hıristiyan Demokrat Par-
tisinin kurucularından. Fransız Millet Meclisi Başkanı olduğu sırada
patlak veren 1848 ihtilâlinde kan dökülmemesini sağlamakla meş-
hurdur. Parlamantonun bütün yetkilerinin alındığı İkinci İmparatorluk
döneminde yayınladığı Histoire parlementaire de la Revolution fran-
çaise adlı büyük eseri, demokrasi fikrinin yaşamasında büyük rol oy-
namıştır. 1825 yılında kurucularından olduğu Les Amis de la Verité L.
da Ü. M. olmuştur.

E. C. «WALLIE» WOLCOTT

1881 — 1975

Mayflower Congregational United Church of Christ mezhebi rahip-
lerinden. Kurmuş olduğu High Twelve International Klübüne münha-
sıran masonlar intisap edebilirler. Halen ABD de 300 klüp faaliyette-
dir. Jowa eyaletinde Sioux City vâdisindeki 508 numaralı Tyrian L.
da tekris edilmiştir.

JOSE' INGENIEROS

1877 — 1925

Hekim, yazar ve sosyolog. Buenos Aires Üniversitesinde tatbikî psikoloji ve felsefe tarihi profesörü. 5 ağustos 1898 de 90 numaralı Union Italiana Primera L. da tekeris edilmiştir. Babası ile birlikte Masonluk tarihi hakkında küçük bir kitap yayınlamıştır.

JOHN DICKINSON

1732 — 1808

ABD ihtilâlinin edebî yönden öncüsü ve sürükleyicisi. Delaware eyaletinin temsilcisi sıfatile Amerikan Anayasasını imzalamış, daha sonra Delaware ve Pennsylvania eyaletlerinin Başkanı olmuştur. 18 numaralı Dover L. da tekeris edilip üstatlığa terfi etmiştir.

LOUIS MICHEL LE PELETIER DE SAINT-FARGEAU

1760 — 1793

Paris Parlamentosu Başkanı, Etats-Généraux'da soyluların temsilcisi, Millet Meclisi Başkanı, Konvansyon döneminde Paris temsilcisi. Kral 16. Louis'nin idam edildiği günün ertesi günü öldürülmüştür. La Parfaite Union L. üyesi idi.

VICENTE BLASCO İBANEZ

1867 — 1928

İspanyol edebiyatçısı. Apocalips'in dört suvarisi, Kan ve Arena, Bizim Deniz adlı eserleri meşhurdur. Valensya'da mason olduktan sonra, bu şehirde genel masonik karakterde bir kütüphane kurmuştur.

KONT HENRI CLAUDE ROMROY DE SAINT-SIMON

1760 — 1825

Filozof ve sosyolog. Sensimonizm denilen felsefî akımın kurucusu. Bir süre onun sekreterliğini yapmış olan Auguste Comte, Üç dönem kanununu ondan iktibas ettiği gibi, Saint-Simon'un ortaya attığı «pozitivizm» terimini de benimsemiştir. La Candeur L. üyesi idi.

WILLIAM A. BRODIE

1841 — 1917

Ticaret mümessili. Presbiteryan Kilisesinin önde gelen kişilerinden. 10 eylül 1863 te 214 numaralı Geneseo L. da üstat olmuştur. New York B. L. Büyük Üstadı sıfatile 5 ağustos 1884 tarihinde New York Limanına dikilen Hürriyet âbidesine ilk taşı koymuştur.

JOSEPH LAKANAL

1762 — 1845

Fransa'da Foix şehrinde piskopos, Konvansyonda milletvekili, Beşyüzler Meclisinde ve Fransız Enstitüsünde üye, Tartı ve Ölçü âletleri Dairesi Müdürü. İmparatorluğa sadık kalmayı reddetmiştir. 1816 da Kral katili sıfatile sürgün edilince ABD'ne iltica etmiş ve New Orleans Üniversitesi Rektörü olmuştur. Tekris edildiği loca bilinmemekte ise de Paris vâdisindeki Le Point Parfait ve La Triple Harmonie localarında üye olduğu malûmdur.

ANTOINE CLAIR THIBAudeau

1765 — 1854

Avukat, Beşyüzler Meclisi Başkanı. Napolyon dönemine valilik yaptığı için, Napolyon'un düşüşünden sonra sürgüne gönderildi. 1818 de ilân edilen genel affı kabul etmedi. 1830 da Paris'e döndü ve 1854 de senatör oldu. 1809 da Fransadaki İskoçya L. Üstadı Muhteremî olmuştur.

LIBORIO ROMANO

1795 — 1867

Napoli'de medenî hukuk Profesörü. Vatansever. Bir kaç defa hapse atılmış ve sürgüne yollanmıştır. Daha sonra Napoli Krallığında İçişleri Bakanı olmuş ve Garibaldi'nin Napoli'yi işgalinden sonra da bu görevi yapmıştır. Bir polis raporundan anlaşıldığı üzere Napoli Krallığı sırasında en faal Masonlar arasında bulunmakta idi.

KIYMETLER

Raşid TEMEL

(New Age'den)

Kimse bu Dünyadan canlı olarak ayrılmaz. Bu nedenle önümüzdeki günler için çok lüzumlu olduğuna inandığımız kıymetler kavramını kafamıza yerleştirelim.

Evvelâ kendimizi koruyalım.

Sağlık herkesin en büyük servetidir. Onsuz mutluluk hemen hemen imkânsızdır.

Güler yüzlü ve yardımcı olalım.

Mukabelesini insanların nezaket ve şefkatinde buluruz.

Hidretli ve aşındırıcı kimselerden uzak duralım.

Onlar ekseriya kincidirler.

Müfrit ve mutaassıp kimselerden de uzak duralım.

Onlar ekseriya şakadan anlamazlar.

Konuşmaktan ziyade dinlemeye yönelelim.

Kimse konuşmakla birşey öğrenemez.

Nasihat vermekte ihtiyatlı olalım.

Akıllıların buna ihtiyacı yoktur, aptallar da zaten dinlemez.

Gençlerle müşfik, yaşlılarla merhametli, çalışanlarla sempatik, zayıf ve hataya düşmüşlerle müsamahalı olalım.

Hayatımız boyunca biz de bunlardan biri olabiliriz.

Parayı başarı ile bir tutmayalım.

İnsan olarak feci başarısızlıklara uğramış birçok başarılı para yapanlar olmuştur. Başarıda en önemli şey insanın ona nasıl ulaştığı ve onu nasıl yaşadığıdır.

Bugün sevmediğimiz birini yarın sevmeye yönelelim.

Sevgi havatın en zenginleştirici katkısıdır ..... kendimiz için de.

ARAMIZDAN AYRILANLAR

A d ı	Doğumu	Tekris tarihi	Son Locası	Eb. Maş.'a intikali
Orhan Kozinođlu	Trabzon, 1927	16. 5.1967	Arayış	30.7.1978
Edip Balcı	Gemlik, 1925	27. 1.1970	Nur	13.8.1978
Mazhar Naipgil	Erzincan, 1905	7.12.1962	Uyanış	16.8.1978

Eb.: Maş.: 'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.: Ul.: Mi.: 'ndan sonsuz mağfiret ve kederli allelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN Dergisi için gönderilecek yazılar hakkında ricalarımız:

- 1 — (DIN A 4) TSE 21x29.7 cm. boyunda yazı kâğıdı kullanınız.
- 2 — Makina ile seyrek satır yazınız,
- 3 — Biri orijinal olmak üzere, iki nüsha gönderiniz.
- 4 — Yazı'nın adını ve tarih koymayı unutmayınız.
- 5 — Kendi adınızı ve adresinizi de, hemen yazı adından sonra sıralayınız.
- 6 — Tercüme ise, yazı sahibinin adı ve nerede, hangi tarihte yayınladığı,
- 7 — Telif ise, faydalandığınız ana kaynakları da, yazının sonunda bildiriniz,
- 8 — Altı sayfayı aşan (200 kelime) yazıların ayrı sayılara bölünmesi mümkündür; sakıncası varsa, onu da bir ek notla bize hatırlatınız.
- 9 — Bir iki mısra'dan fazla şiire yer vermeyiniz.
- 10 — Resim varsa, iyi çekilmiş, **siyah beyaz, parlak kâğıda** ve **6x9** cm. (dahil) den **büyük** ölçülü resimler gönderiniz.
Çizgi şekiller için de **siyah çini mürekkebi** ve **şeffaf resim kâğıdı** kullanınız.
- 11 — Basılmayan yazılar **geri verilmez.**
- 12 — Muhabere Adresi : Mimar Sinan, Nuruziya Sokak 21
Beyoğlu, İstanbul'dur.

